

Visuomeninė bendrija „LEMTIS“

2005 metų ekspedicijos medžiaga

IRKUTSKO SRITIS

1 – 135 psl.

Ekspedicijoje dalyvavo:

Gintautas Alekna
Gražina Žukauskienė

Ataskaitą paruošė

Gintautas Alekna

Ekspediciją finansavo

Lietuvos Respublikos
Kultūros ministerija

Ekspediciją rėmė

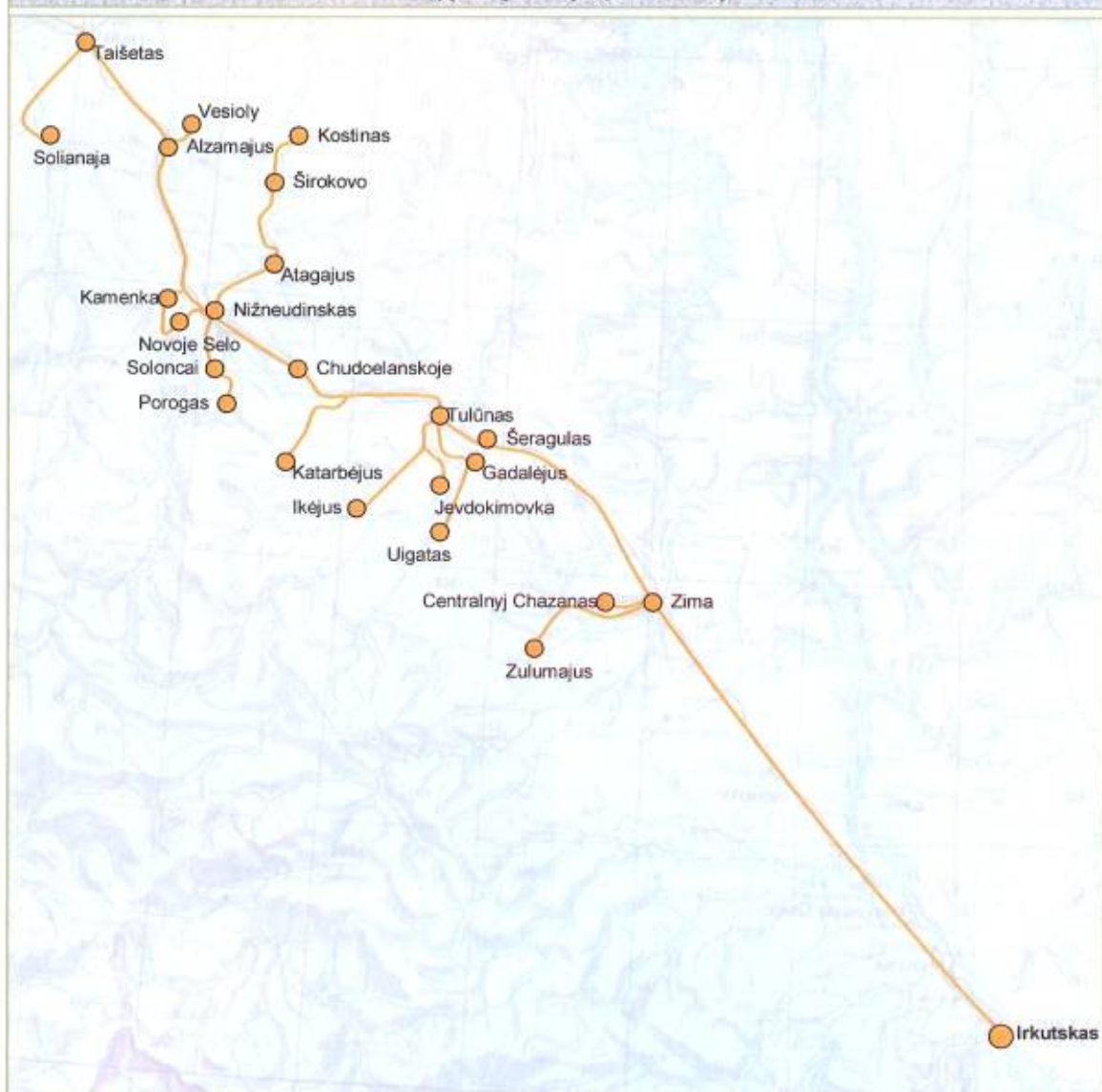
Alzamajuje gyv. verslininkas
Žilinskas Petras

TURINYS

Algašas	3
Kosoj Brodas	6
Algašetas	7
Alzamajus	7
Vesioly	14
Kostinas	19
Zencovas	25
Tonis	25
Širokovo	27
Atagajus	27
Soloncai	37
Porogas	38
Bogatyris	45
Balakšin Boras	47
Mana	48
Nižneudinskas	49
Novoje Selo	51
Kamenka	52
Tulūnas	53
Soblukas	63
Algatujus	63
Ikėjus	65
Ingutas	65
Odonas	66
Perfilovas	67
Badaras	68
Jevdokimovas	69
Šeragulas	75
Gadalėjus	75
Ugloika	77
Uigatas	78
Zdravaziornaja	81
Chudojelanskoje	82
Katarbėjus	83
Zima	84
Centralnyj Chazanas	98
Zulumajus	118
Solianaja	126
Išvados	135

Irkutsko srityje aplankytų vietovių schema

ALGAŠAS

1949 m. balandžio mėn. į Algašą iš dabartinių Šiaulių ir Pakruojo rajonų atitremta 14 ūkininkų šeimų (61 žmogus). Algašas buvo skurdus, nedidelis, apie 30 namų kaimelis tarp miškų, kolūkio centrinė gyvenvietė.

Kaimas Irkutsko srities, Nižneudinsko (buv. Alzamajaus) rajone apie 15 km. į pietus nuo Alzamajaus, prie Taišeto – Irkutsko geležinkelio, Toporoko (Birusos deš. intakas) kairiajame krante.

Vietiniai gyventojai – kadaise atitremti totoriai ir rusai. Lietuviai iš pradžių gyveno jų namuose, labai vargo. Nuo pavasario jie ėmė statyti namus, įsigijo gyvulių, daržus, įdirbo kolūkio laukus. Per kelerius metus kolūkis pasidarė pasiturintis.

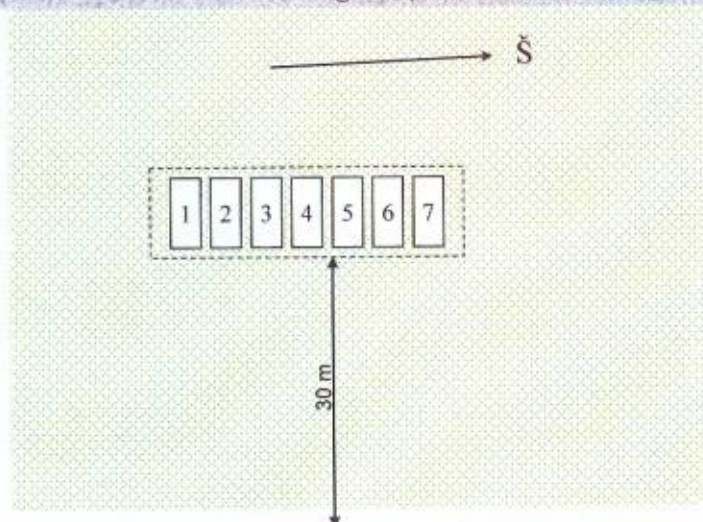
Vėliau, jau po J. Stalino mirties, dalis lietuvių išsikėlė gyventi į Alzamajų, jaunimas išvyko mokytis į didesnius miestus. 1957-59 m. beveik visi lietuviai ir ukrainiečiai grįžo į tėvynę. Jiems išvykus kaimas ėmė greit nykti. Dabar kaimo vietoje nieko nėra - tik šienaujamos pievos.

Algašo kapinės šalia Maskvos trakto. Lietuviški kapeliai yra maždaug kapinaičių viduryje, apie 50 metrų nuo kelio. Visi septyni kapeliai aptverti bendra medine tvorele.

Algašo (buvusio kaimo) kapinės

Maskvos traktas

1. Kauburėlis, stovi maždaug 3 m. aukščio medinis kryžius.

4. Kauburėlis, prie jo likusi medinio kryžiaus dalis be kryžmės.

2. Kauburėlis, ant jo nuvirtęs medinis, maždaug vieno metro aukščio, kryžius.

5. Kauburėlis, stovi piramidė, be kryželio.

3, 6. Įdubimai.

7. Kauburėlis.

1989 beveik visų ten palaidotų lietuvių palaikus giminės parvežė į Lietuvą.

KOSOJ BRODAS

Barakų gyvenvietė Irkutsko srities, Nižneudinsko (buv. Alzamajaus) rajone. Apie 20 km. į pietvakarius nuo Alzamajaus.

1948 m. pavasarį į Kosoj Brodą iš Suetichos (dabar Birusinskas) atvežta apie 15 lietuvių tremtinių šeimų, daugiausiai moterys ir vaikai iš Lietuvos ištremti 1947 m. Be lietuvių buvo vietinių gyventojų rusų.

Pagrindinis darbas – sakų rinkimas. 1958 m. daug lietuvių grįžo į Lietuvą. Sutikti senyvo amžiaus žmonės, pasakojo, kad atsikėlę į šį kaimą 1962 metais dar rado gyvenančias kelias lietuvių šeimas. Prisiminė Šarpyčių.

Tada kaime buvo kontora, klubas, pradinė mokykla, lentpjūvė, kepykla, vaikų darželis. Buvo kertamas miškas, renkami sakai. Dirbdavo už 10 - 15 km., ten barakuose taigoje ir nakvodavo.

Mirę žmonės buvo laidojami Pervomajskyj gyvenvietės kapinėse. Gyventojai sakė, kad anksčiau buvo keli aukšti maumediniai kryžiai. Bet po 1990 metų, kai artimieji išsivežė palaikus, kryžius nuvertė.

Dabar kapinėse nelikę jokių lietuviškų kapų žymių.

ALGAŠETAS

Algašeto nykstantis kaimelis yra ir dabar. Per kaimą eina „Transsibo“ geležinkelis, o šalia - Maskvos traktas. Lietuviai čia jau nebegyvena.

Mirusiuosius laidojo Pervomajskij gyvenvietės kapinėse.

Barakų gyvenvietė Nižneudinsko rajone, apie 7 km. į vakarus nuo Alzamajaus. 1949 m. į negyvenamą mišką iš Birusinsko gyvenvietės 9 (buvusios Sujetichos) atvežta lietuvių tremtinių - moterų su vaikais, ligonių - viso apie 50 žmonių. Iš Lietuvos jie buvo ištremti 1948 m. Čia jie pasistatė keletą trobelių. Visi rinko

ALZAMAJUS

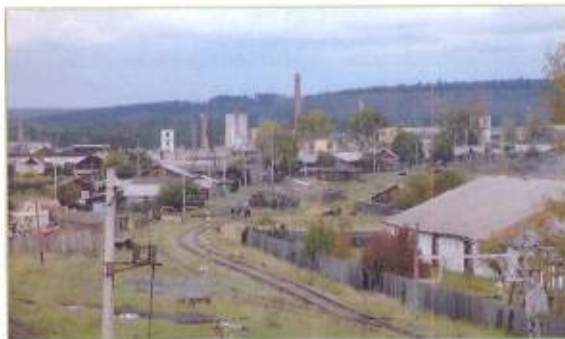
Miestas nuo 1955 m. Nižneudinsko rajone, prie Transsibiro geležinkelio ir Toporoko upės. Anksčiau Alzamajus buvo rajono centras. Mieste yra miško pramonės įmonių.

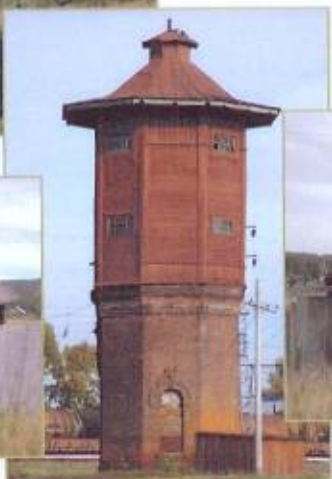
Į Alzamajų 1949 m. balandžio mėn. iš dabartinių Šiaulių ir Pakruojo rajonų atvežtas ešelonas - apie 60 vagonų tremtinių. Jie buvo išskirstyti po aplinkinius kolūkius, nedidelė dalis pateko į miško darbus.

1955 m. čia gyveno 10-15 lietuvių šeimų. Vieni nuomojo butus, kiti buvo pasistatę namelius. Dirbo mašinų ir traktorių stotyje, kontorose, siuvykloje, skalbykloje.

Tuo metu Alzamajuje buvo 7 miško pramonės ūkiai, pagrindinė gatvė buvo Počtovaja.

Dabar Alzamajuje gyvena apie

7000 gyventojų iš jų 4 lietuviai su kuriais mes susitikome. Maloniai sutiko jie mus, papasakojo apie tremties metus, pasidalino praeities

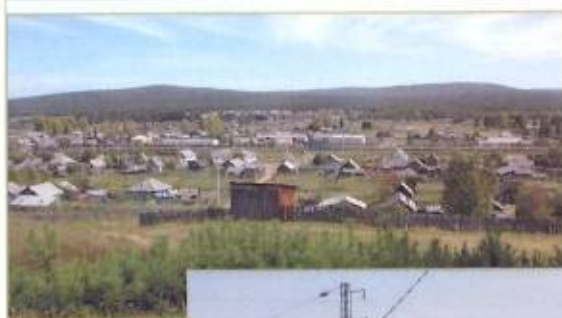
Žilinskas Petras, Miko gimęs 1948 m., kovo 16 d. Jo mama Žilinskienė Kastytė (Sinkevičiutė), Vinco gimusi 1922 m., tėvelis Žilinskas Mikas, Miko gimęs 1917 m., sesuo Onutė Bėliavičienė (Žilinskaitė) gimusi 1944 m., bei brolis Algis Žilinskas gimęs 1949 m.

Jų šeimą išvežė iš Kalnėnų gyvenvietės (tuometinio Kapsuko valsčiaus) dabar Marijampolės rajonas, 1949 metais. Atvežė į Kirilovkos kaimą, kuris yra už 7 kilometrų nuo Alzamajaus. Dabar Kirilovkos jau nėra, ir nieko ten nelikę, vietoj jos auga miškas.

Petro Žilinsko tėvai Lietuvoje gyveno turtingai, laikė daug gyvulių, turėjo daug žemės, jie samdė darbininkus žemei dirbti. Jo tėtis buvo pasodintas į kalėjimą. 1948 m. pagal 58 straipsnį, kalėjo Sverdlovsko srityje. Jų šeima tremties laikotarpiu gyveno labai blogai, tik po J. Stalino mirties, grįžus iš kalėjimo tėčiui, jų šeimos gyvenimas pagerėjo.

Tėvas buvo gabus žmogus - dirbo staliaus darbus. Jų šeimoje 1956 metais gimė sesuo Marytė Žilinskaitė (Kočovova), kuri dabar su šeima gyvena Lietuvoje, Marijampolės mieste. Marijampolėje gyvena ir daugiau Žilinskių giminių.

Petro Žilinsko tėvai sugrįžo į Lietuvą tik 1980 metais. 1986 metais mirė tėvelis, 1988 metais mirė mama, jie abu palaidoti Marijampolės rajone, Liudvinave. Paskutinį kartą Petras Lietuvoje buvo 1988 metais per mamos laidotuves.

Dabartiniu metu Petro Žilinsko šeima gyvena labai gerai, jis turi didžiulį pakelės poilsio kompleksą „У Петра“ prie Maskvos trakto. Šį puikų kompleksą sudaro: viešbutis, kavinė, dušai, pirtis, auto dalių parduotuvė, didžiulė mašinų stovėjimo aikštelė, mašinų plovykla.

Kadangi vaikystėje matė skurdą, badą, matė, kaip tėvai vargo, tai matyt nebenorėjo tos praeities atkartoti, nugrimsti į ją...

Petras mums pasakojo apie savo vargus, kaip jis pradėjo savo verslą, išbandydamas įvairius darbus menkiausio šiaudo griebėsi norėjo dirbti ir uždirbti.

Susitikome su lietuviu, Kėvišu Povilu, Petro gyvenančiu Alzamajuje. Gimė 1942 m., tuometiniame Radviliškio valsčiuje, Didmiškės k., Šiaulių rajone. Išvežė iš Lietuvos 1951 metais kartu su tėvais. Jam buvo 8 metukai.

Petro žmona Žilinskienė Nadiežda, Vasiljevna, dirbo medicinos seserimi, šiuo metu pensijoje. Vyriausias sūnus Andrius Žilinskas, gimęs 1971 m., duktė Julė Žilinskaitė, gimusi 1974 m., ir jauniausia duktė - Nataša Žilinskaitė, gimusi 1982 m. Petras savo vaikams padeda gyventi, kiti savarankiškai eina tėvo pėdomis, patys užsidirba sau duoną. Retai pasitaiko tokių darbščių, taurios sielos lietuvių Sibire.

Atvežė į Zalarių rajoną, Jakarės kolūkį, Irkutsko srityje. Jiems badauti neteko. Povilo šeima buvo su dešimčia vaikų. Povilas dirbo miško pramonės ūkyje, vėliau mokėsi vairuotojo specialybės ir dirbo vairuotoju. Kiek vėliau, jie persikėlė gyventi į Alzamajų. Jo žmona Sofija Kėvišienė, rusė. Povilo broliai, seserys, bei sūnus jau gyvena Lietuvoje.

Viena duktė Liudmila Sviderskaja (Kėvišaitė) gyvena Irkutске. Povilas su žmona Sofija ir dukra Liudmila žada artimiausiu laiku grįžti gyventi į Vilnių.

Alzamajuje gyvena lietuvių duktė Onutė Karniuk (Momgaudytė), Petro, gimusi 1959 m. Onutės šeimą atvežė 1949 m. Mama - Petronėlė Momgaudienė (Kranaitė), gimusi 1930 m., tėvas - Momgaudis Petras gim. 1933 m. Juos išvežė iš Ketūnų kaimo, Sedos seniūnijos, Mažeikių rajono.

1949 metais Petronėlę Momgaudienę (Kranaitę) atvežė į Kasoj Brodą. Jai buvo 16 metų. Onutės tėvą ir mamą atvežė atskirai. Jie susipažino ir susituokė Kasoj Brode. Abu dirbo miško darbus, rinko sakus, kirtu mišką, vėliau tėvas dirbo vairuotoju. Visi lietuviai dirbo panašius darbus. Onutė gimė Alzamajuje, Nižneudinsko rajone.

Dabar Onutės tėvai gyvena Lietuvoje, Klaipėdos r., Drėvernos miestelyje. Onutė dirba mokytoja Alzamajuje - dėsto vokiečių ir prancūzų kalbas.

Aplankėme lietuvę Genę Kubildienę (Žukauskaitę), Petro, gimusią 1922 metais. 1947 m. rudenį, jos vyrą pasodino į kalėjimą, už ryšius su partizanais. 1948 metais Genę su dviem mažais vaikais ir jos mamą išvežė iš Kauno apskrities, Marijampolės rajono, Liubavo kaimo.

Atvežė į Kostiną. Kostine jau buvo daug lietuvių. Vėliau jie persikėlė gyventi į Alzamajų. Genė dirbo miško darbus, 8 metus rinko sakus, po to 4 metus žievino. Vėliau dirbo valgykloje, kepykloje, mokykloje, ligoninėje, o 21-nerius metus dirbo parduotuvėje sarge. Genės mama, vyras ir vyresnysis sūnus yra mirę ir palaidoti Kostino kapinėse.

Tėvas palaidotas Lietuvoje, Liubavos kaime, Marijampolės rajone, liko tik jaunesnysis sūnus, kuris su šeima gyvena Kostine.

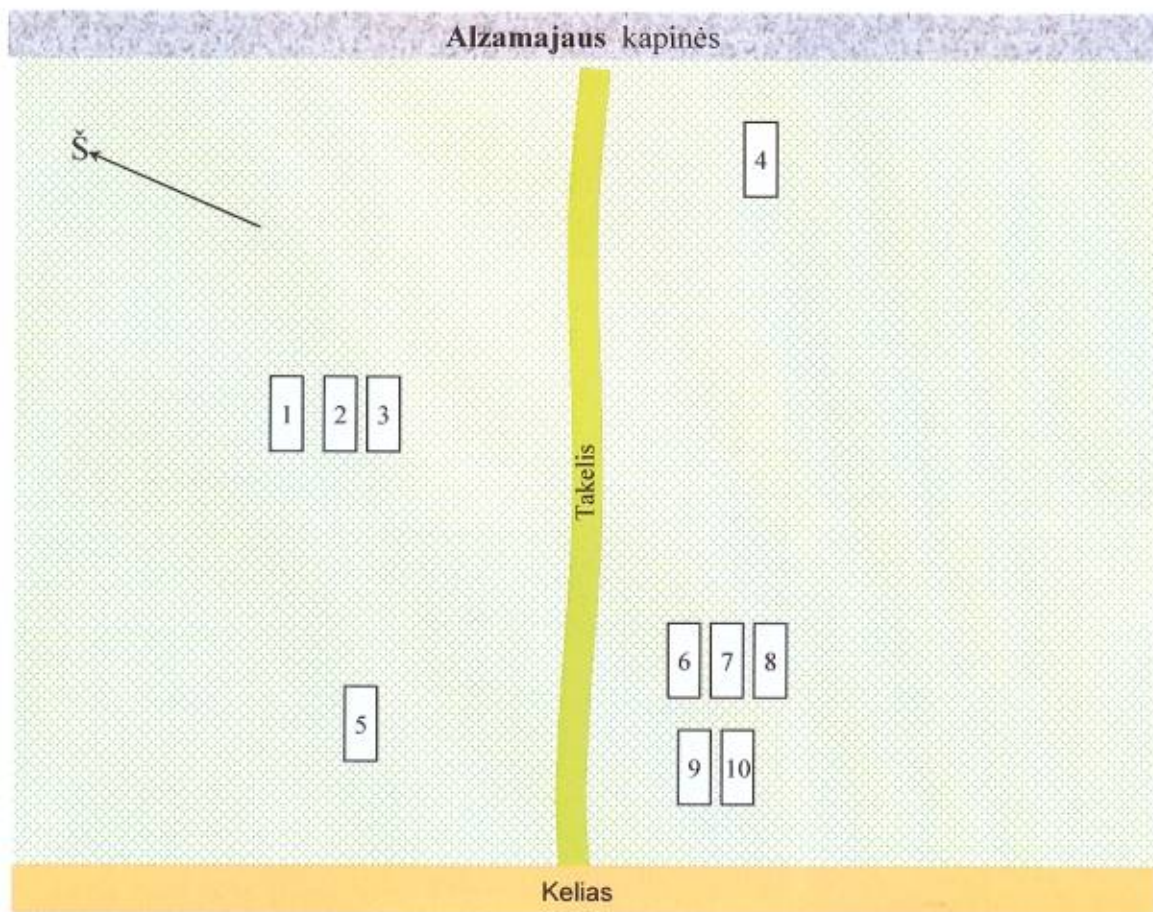
Dar vieną jos sūnų nušovė Železnogorske. Duktė gyvena Alzamajuje.

Alzamajaus kapinės yra ant kalvelės, pietų pusėje ir gana didelės. Radome keletą lietuviškų kapų:

Alzamajaus kapinės

1. Duobė, stovi maždaug 1,5 m. aukščio metalinis kryžius.

2. Kauburėlis, stovi maždaug 2 m. aukščio medinis kryžius.

3. Duobė.

4. Kauburėlis, šalia stovi maždaug 3 m. aukščio medinis kryžius.

5. Kauburėlis, šalia stovi maždaug 2 m. aukščio metalinis kryžius, ant kurio metalinė lentelė su užrašu.

6,7,8 Trys kauburėliai ant kurių guli užmestos dvi piramidės (matyt nuo kitų kapų). Prie 7 kauburėlio stovi likusi apatinė kryžiaus dalis su užrašu.

Kai kurių tautiečių palaikai 1988-89 m. parvežti į Lietuvą.

9,10 Šie du kauburėliai iš kurių vienas aptvertas tvorele, taip pat gali būti lietuvių kapai, bet jokių atpažinimo ženklų nėra.

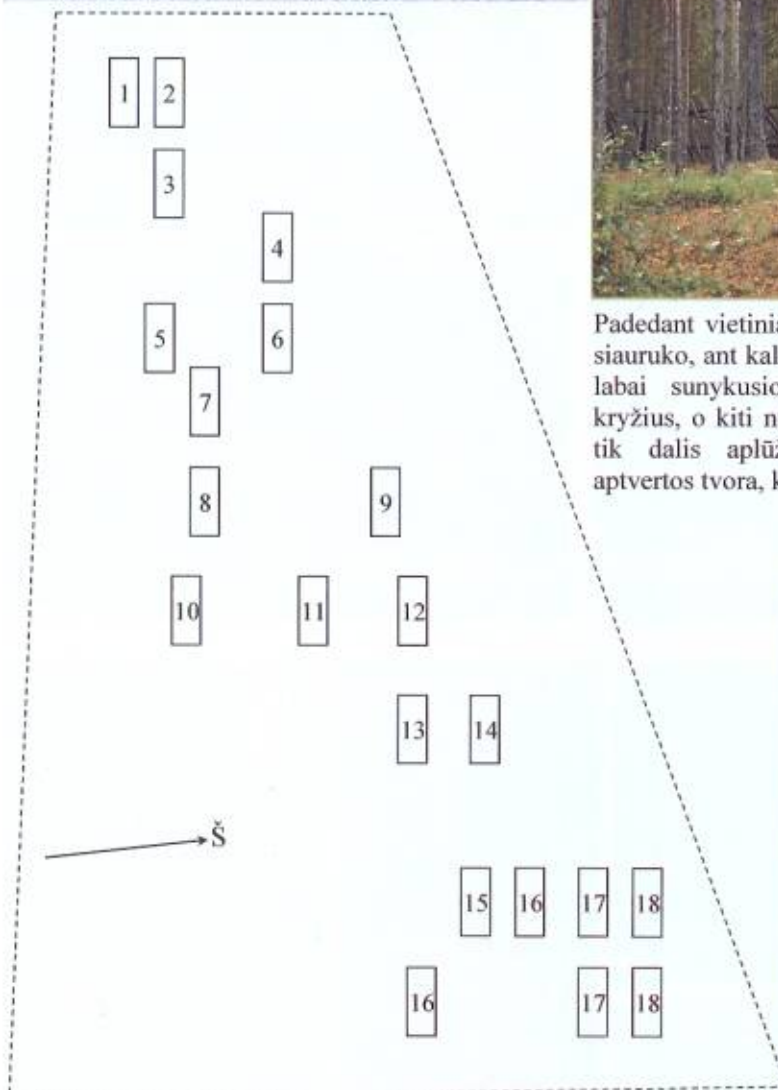

VESIOLY

Buvusi miško kirtėjų ir sakų rinkėjų gyvenvietė Vesioly yra maždaug už 13 km nuo Alzamajaus. Tą vietą pasiekti galima pėsčiomis arba su visureikiu transportu. Gyvenvietės vietoje – šienaujama pieva, o kita dalis apaugusi mišku. Ten, kur buvo siaurukas – auga krūmokšniai.

Vesioly (buvusio kaimo) kapinės

Padedant vietiniams gyventojams, netoli buvusio siauruko, ant kalvelės suradome kapines. Kapinės labai sunykusios, stovi pakrypus tik vienas kryžius, o kiti nuvirtę arba visai supuvę. Išlikusi tik dalis aplūžusių tvorelių. Kapinės buvo aptvertos tvora, kuri nuvirtusi ir supuvusi.

1. Duobė, kurioje įsmeigtas piramidės formos medinis stulpas.

2. Didelis kauburėlis aptvertas medine tvorele, kurios vienas šonas išlūžęs.

3. Labai nežymus kauburėlis, ant kurio supuvusios tvorėlės ir kryžiaus likučiai.

4. Duobė, prie kurios stovi maždaug 3,5 metrų aukščio medinis kryžius. Ant duobės mėtosi tvorėlės likučiai.

5. Nedidelis kauburėlis.

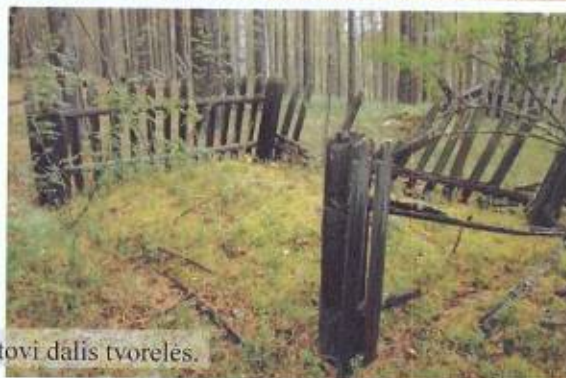
7. Nedidelis kauburėlis.

6. Duobė, aplink guli tvorelės likučiai. Netuoliese guli kryžiaus likučiai.

8. Kauburėlis, aplink kurį stovi dalis tvorelės.

9. Nežymus kauburėlis, aplink kurį apgriuvusi tvorelė, ant tvorelės į lauko pusę nuvirtęs maždaug 3 m. aukščio kryžius.

10. Nežymus kauburėlis, aptvertas jau aplūžusia tvorele.

11. Duobė, prie kurios išskleistos tvorelės likučiai.

12. Vos įžiūrimas kauburėlis, ir tvorelės likučiai.

13. Nežymus kauburėlis, matosi supuvę tvorelės likučiai.

14,15,16. Nežymūs kauburėliai.

Yra ir daugiau nežymių kauburėlių. Visi kapeliai apaugę samanomis. Kapinaitėse auga jaunuolynas.

18. Nežymus kauburėlis, dalis tvorėlės išlūžusi abiejų kapų viena tvorėlė bendra.

17. Nežymus kauburėlis, dalis tvorėlės išlūžusi.

20. Nežymus kauburėlis aptvertas medine rudai dažyta tvorele, kuri dar nesulūžusi.

19. Nežymus kauburėlis.

21. Duobė. Už poros metrų guli maždaug 3 m. aukščio kryžius

KOSTINAS

Miško kirtėjų gyvenvietė Irkutsko srityje, Nižneudinsko rajone, apie 85 km. į šiaurės rytus nuo Nižneudinsko, Udos (Čiūnos) aukštupyje, kairiajame krante.

1948 m. į negyvenamą taigą atitremta lietuvių iš buvusios Marijampolės apskrities. 1949 m. - iš Šiaulių apskrities, iš viso apie 200 žmonių.

Tuo pat metu atitrėmė iš Ukrainos, o 1952 m. ir iš Moldavijos. Tremtiniai statė sau barakus, vasarą rinko pušų saks, žiemą kirtė mišką, pavasarį plukdė rąstus, statė naujas gyvenvietes taigoje (Katarmą, apie 25 km. į vakarus nuo Kostino, Verchondarmą, apie 20 km., į šiaurės vakarus, Muchiną už 30 km.). Vėliau į jas perkėlė kai kuriuos tremtinius lietuvių ir ukrainiečius. 1958 m. leido grįžti į Lietuvą.

Šiuo metu, Kostino gyvenvietėje gyvena du lietuviai, su kuriais mes ir susitikome.

Patenko Veronika, Alekso (Liekytė), gimusi 1947 m. Šilutės rajone, Saulių kaime.

1949 m. atvežė į Parogų kaimą, Nižneudinsko rajone. Tėvas dirbo miško pramonės ūkyje, tempė arkliais medžius. Mama nedirbo, augino dvi mergaites. Po kiek laiko Sibire gimė dar dvi sesutės, kurios dabar gyvena Zamzore. Veronikos tėvai į Kostiną atsikėlė gyventi 1965 metais. Tada čia buvo daug lietuvių. 1982 metais tėvai ir sesuo Irena grįžo gyventi į Kretingą. Tėvas miręs, ir palaidotas Lietuvoje.

Kubilda Stasys, Stasio gimęs, 1945m. Liubavos kaime, Marijampolės apskrityje. 1948 metais atvežė į Baranovikos kaimą, Nižneudinsko rajone, Irkutsko srityje. Jį atvežė kartu su mama ir vyresniu broliu, bei močiute. Jų šeima labai badavo.

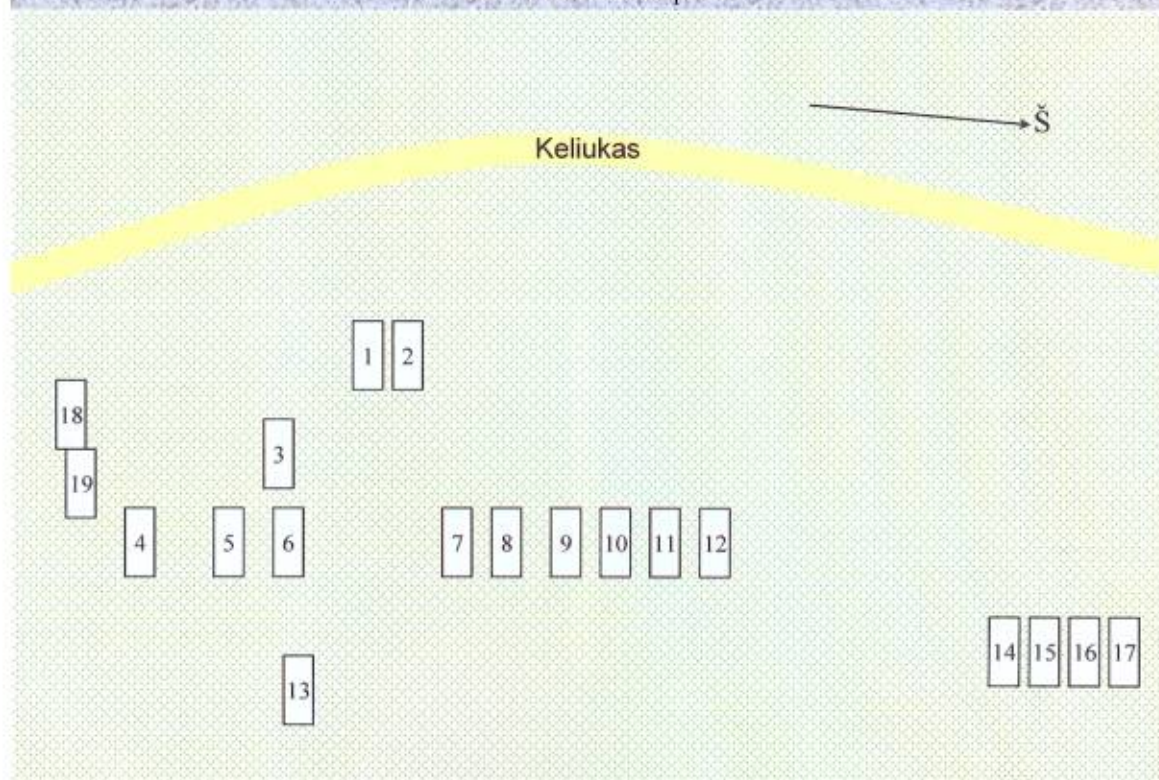
Į Kostino gyvenvietę atvažiavo jie greitai, nepraėjus nei pusmečiui. Dirbo miško darbus, vėliau vairuotoju. Šiuo metu Stasys dirba inžinieriumi – mechaniku Kostine.

Kostino gyvenvietėje anksčiau buvo dar vienos kapinaitės, kuriose buvo taip pat laidojami lietuviai. Tik atvežti jie labai mirdavo. Tačiau, šiuo metu kapinaičių žymių nelikę, o ant jų stovi gyvenamieji namai. Vietiniai gyventojai ir dabar kasdami žemę, randa žmonių kaulų likučių.

Kostino kapinėse radome keletą lietuvių tremtinių kapų.

Kostino kaimo kapinės

1,2. Abu kauburėliai aptverti medine rudai dažyta tvorele. Ant vieno masyvus medinis apie 3 m. aukščio kryžius.

3. Kapelis aptvertas medine tvorele, stovi medinis apie 4,5 m. aukščio kryžius.

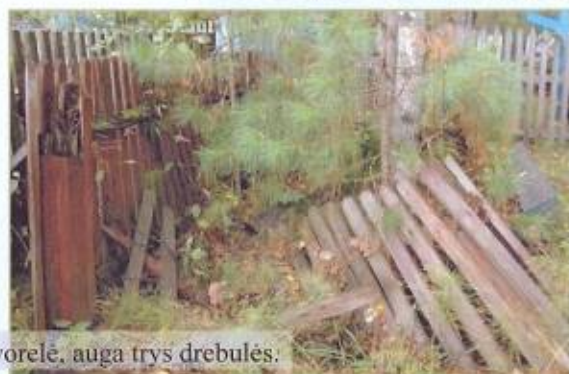

4. Įduba, stovi masyvus maždaug 3,5 m. aukščio medinis kryžius.

5. Kauburėlis, kurio antkapis sukaltas iš lentų. Aptvertas medine tvorele, stovi mėlynai dažytas medinis kryžius, ant kurio lentelė su užrašu.

6. Kauburėlis, ant kurio nugriuvusi tvorelė, auga trys drebulės.

7,8. Ant šių kauburėlių pilamos kapų šiukšlės.

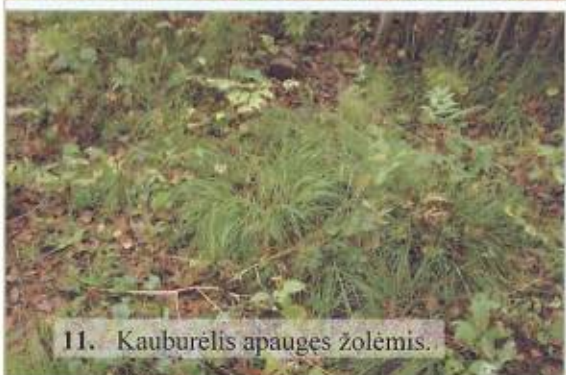
9. Nežymus kaburėlis, ant jo supuvusios tvorelės likučiai. Stovi pasviręs medinis virš 3,5 m. aukščio kryžius.

10. Kauburėlis, šalia guli aptrešęs maždaug 3,5 m. aukščio medinis kryžius.

11. Kauburėlis apaugęs žolėmis.

12. Nežymus kauburėlis, aptvertas medine tvorele, į tvorėlės kampą atremtas medinis maždaug 1,2 m. aukščio kryžius.

13. Stovi medinis maždaug 2 m. aukščio kryžius, aplink šiukšlių krūva.

14,15,16,17. Visi keturi kapeliai aptverti metaline žaliai dažyta tvorele, betoniniai paminklai su užrašais. Ant dviejų paminklų lentelės.

18. Kapas aptvertas metaline bronzą dažyta tvorele. Stovi medinis, mėlynai dažytas, kryžius su nuotrauka.

19. Kapas aptvertas metaline bronzą dažyta tvorele. Stovi medinis, mėlynai dažytas, kryžius su nuotrauka.

ZENCOVAS

Kaimas Irkutsko srities Nižneudinsko rajone, apie 55 km. į šiaurės rytus nuo rajono centro. Udos upės aukštupyje kairiajame krante. 1948 m. į Zencovą iš Lietuvos atitremtos 8 šeimos 26 žmonės. Apie 20 sodybų kaimas įsikūręs tarp miškų. Tremtiniai dirbo lauko darbus ir gyvulių fermose. 1956 m. grįžo į Lietuvą.

Kapinėse buvo palaidoti 4 lietuviai. Dviejų palaikai 1990 m. parvežti į Lietuvą. Zencovo kapinėse, lietuviškų kryžių neradome.

TONIS

Pagrindinė gatvė buvo apie 2 km. ilgio, tai - kolūkio centrinė gyvenvietė. Buvo pradinė mokykla, parduotuvė, o aplink - taiga. Tremtiniai dirbo kolūkyje, kirto mišką. 1956 m. jiems leista grįžti į Lietuvą.

Apie 45 km į rytus nuo Alzamajaus esantis kaimas, prie Nižneudinsko - Alzamajaus plento, apie 2 km. nuo Udos upės. 1949 m. kovo mėnesį į Tonį iš Lietuvos nuo Šiaulių atitremtos 7 šeimos (25 žmonės). Tonis tuo metu buvo nemažas kaimas.

Nuo aukštos kalvos, važiuojant iš Baravinoko, matosi Tonio gyvenvietė. Dabar Tonyje yra vidurinė mokykla, pastatyti keli nauji namai. Aplink - graži taiga.

Tonio gyvenvietės kapinaitės yra ant kalvelės. Vos įėjus į kapinaites, radome vieną gulintį maždaug 2,5 m. aukščio medinį kryžių. Antras kryžius guli maždaug 4,5m. aukščio, be skersinio, šalia kito kryžiaus -skersinis. Tonio kapinėse buvo palaidoti 2 lietuviai, vieno palaikai parvežti į Lietuvą.

ŠIROKOVO

Kaimo kapinėse radome vieną, virš 5 m aukščio, kryžių. Šalia kryžiaus yra keletas, žolėmis apaugusių bevardžių kauburėlių.

ATAGAJUS

Gyvenvietė vakarinėje Irkutsko srities dalyje, Nižneudinsko rajone, apie 30 km. į šiaurės rytus nuo Nižneudinsko, Udos dešiniajame krante, Uko miško pramonės ūkio centras. 1949 m. balandžio mėnesį į Atagajų iš dabartinių Plungės, Skuodo, Kretingos ir Panevėžio rajonų atitremta keli šimtai žmonių.

1950 m. iš Manzurkos gyvenvietės atvežti dar 36 žmonės, kurie buvo ištremti anksčiau iš Lietuvos. Buvo daug tremtinių iš Vakarų Ukrainos. To meto gyvenvietė - tai keliasdešimt namų ir keli barakai, kuriuose ir gyveno tremtiniai. Buvo parduotuvė, pirtis, ambulatorija. Tremtiniai kirtė mišką, arkliais, o vėliau – medžio trinkelėmis kūrenamais traktoriais, gabeno rąstus prie upės, juos plukdė, statė naujus barakus, vidurinę mokyklą, kultūros namus, ligoninę. Gyvenvietė labai išaugo.

Po J. Stalino mirties, atlikę bausmes koncentracijos stovyklose, į Atagajų atvyko politiniai kaliniai, lietuviai. Kirsti miško suvažiavo daug užsiverbavusių darbininkų ir paleistų iš kalėjimų kriminalinių nusikaltėlių. 1957 m. lietuviai pradėjo grįžti į Lietuvą. Dabar Atagajus labai sunykęs, miškai aplink jį iškirsti. Šiuo metu Atagajuje gyvena du lietuviai.

Grigaitis Jonas
Petras, Felikso
gimęs 1932 m., Kalnų
kaime, Marijampolės
apskirtyje. 1947 m. jo mamą

su 5 vaikais išvežė iš Kalvarijos miestelio. Juos atvežė į Stulovą. Vos praėjus dviem savaitėms, jų šeima išvažiavo į Ust Kadujų, vėliau gyveno Manoje. Jonas dar 22 metus pragyveno Balakšine. Rinko sakus, dirbo įvairius miško darbus. Kai Balakšine sudegė Jono namai, atvažiavo gyventi į Atagajų, kur iki šiol gyvena.

Vaičas Antanas, Stanislovo gimęs 1948 metais Raseinių rajone, Šiluvos valsčiuje, Medingių kaime. 1949 metais. Antaną ir jo tėvus atvežė į Irkutsko srities Nižneudinsko rajono Bogatyrio kaimą. 1958 metais persikėlė gyventi į Porogą. Porogo kaime pragyveno 10 metų, vėliau išsikėlė į Atagajų. Dirbo miško darbus, dirbo vairuotoju, vežė 25 metus mišką. Dabar jau pensijoje, bet dirba mokyklos katilinėje pečkuriu.

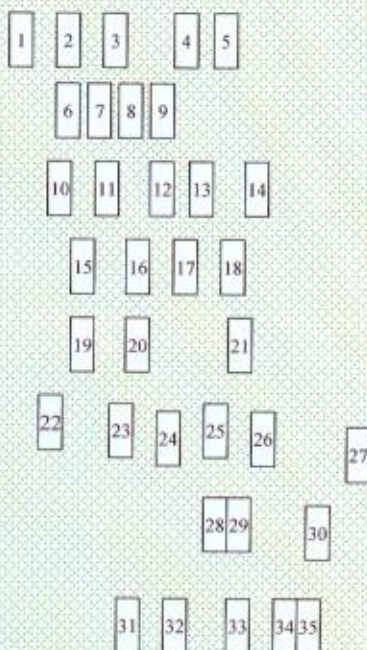
Atagajuje yra dvejios kapinės. Mūsų tautiečių didžiuliai pakrypę kryžiai stovi senosiose, esančiose gyvenvietės centre, kapinėse.

Atagajaus kaimo kapinės

Š

1. Betoninis antkapis, stovi betoninis paminklas su lentele, ant kurios užrašas netšlikes. Aptverta medine tvorele. Šalia betoninio kryžiaus, guli medinis kryželis. Ant kapo auga trys beržai.

2. Medinė tvorelė. Antkapis sukaltas iš lentų, stovi metalinis apie 2,3 m. aukščio kryžius.

3. Kauburėlis aptvertas medine tvorele. Ant tvorelės guli apie 4 m. aukščio medinis kryžius.

4. Kauburėlio nematyti, bet mėtosi lentų likučiai. Stovi pasviręs masyvus, apie 5 m. aukščio medinis kryžius.

5. Iduba, aptverta medine tvorele, kurios dalis išvirtusi. Stovi apie 4,5 m. aukščio masyvus medinis kryžius.

6, 7 Du kauburėliai.

8. Nežymus kauburėlis, stovi medinis, maždaug 1 m. aukščio, kryžius.

9. Iduba, stovi medinis, masyvus, apie 4,5 m. aukščio, kryžius. Tvorelė išvirtusi, auga jauni berželiai.

10. Kauburėlis, aptvertas medine tvorele, stovi apie 2 m. aukščio medinis kryžius. Ant kapo auga beržas.

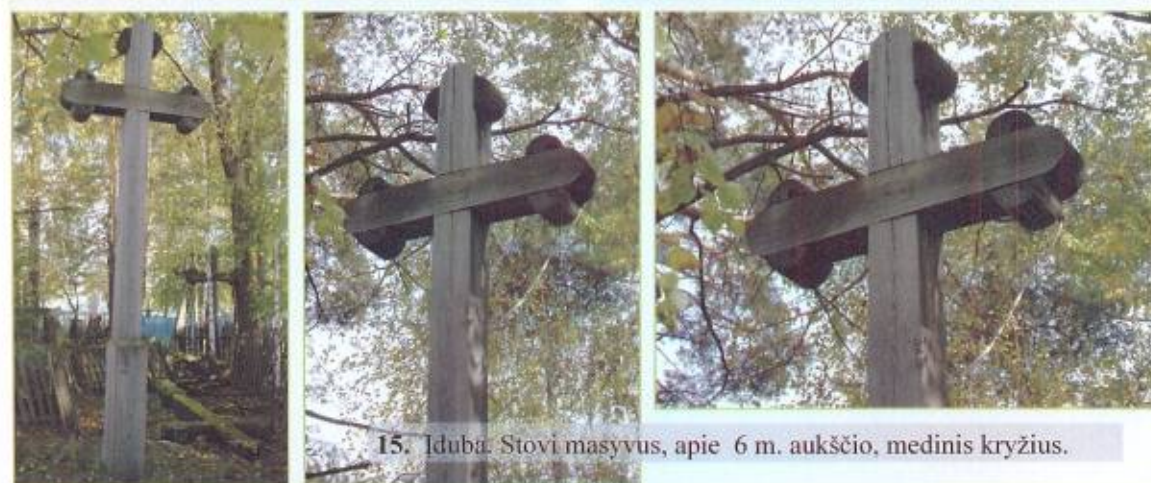
11. Matosi samanotos tvorelės likučiai, kauburėlio nematyti. Guli, apaugęs samanomis, masyvus, apie 4,5 m. aukščio, medinis kryžius.

12. Kauburėlio nematyti. Aptvėrta tvorelė, ant kurios guli medinis kryžius. Ant kapo auga beržai.

13, 14. Ant abiejų kauburėlių - šiukšlių krūva.

15. Idubė. Stovi masyvus, apie 6 m. aukščio, medinis kryžius.

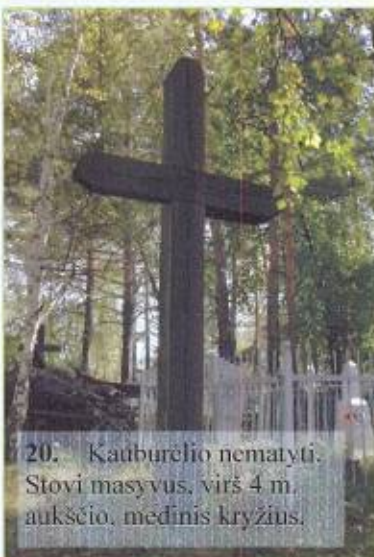

16. Nežymus kauburėlis, aptvertas medine tvorele. Ant tvorėlės guli masyvus, apie 4 m. aukščio, medinis kryžius. Auga du berželiai.

17. Nežymus kauburėlis, aptvertas medine tvorele. Stovi masyvus, apie 5,5 m. aukščio, medinis kryžius.

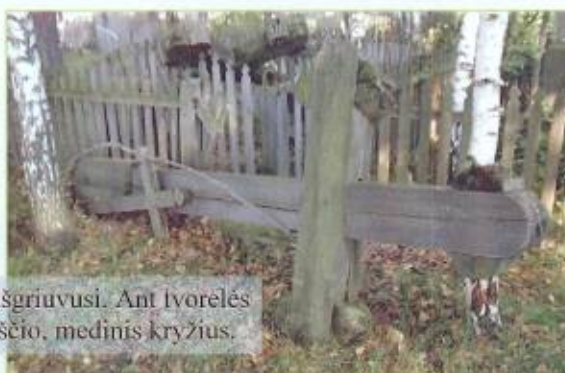
20. Kauburėlio nematyti. Stovi masyvus, virš 4 m. aukščio, medinis kryžius.

18. Kapelis aptvertas medine tvorele, kauburėlio nematyti, auga trys berželiai.

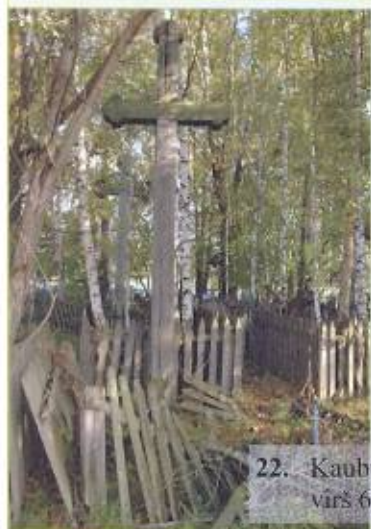
19. Antkapis sukaltas iš lentų, o medinė tvorėlė išgriuvusi. Ant tvorėlės vienos kraštinės guli masyvus, apie 3 m. aukščio, medinis kryžius.

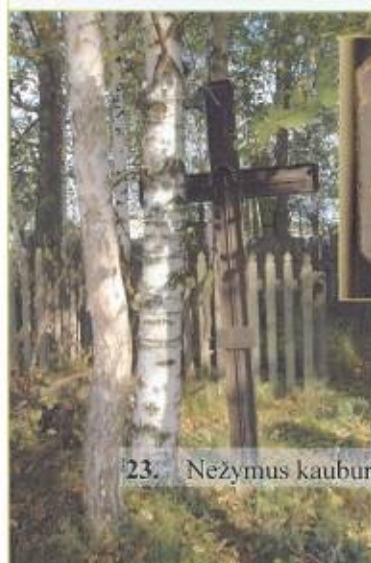

21. Kapelis aptvertas medine tvorele, o kauburėlio nematyti. Stovi masyvus, virš 4 m. aukščio, medinis kryžius.

22. Kauburėlis apaugęs žolėmis. Aplink mėtosi tvorėlės likučiai. Stovi virš 6 m. aukščio masyvus medinis kryžius su užrašu.

23. Nežymus kauburėlis, stovi, apie 2 m. aukščio, metalinis kryžius su užrašu.

24. Iduba, stovi masyvus, virš 5 m. aukščio, medinis kryžius.

25. Nežymus kauburėlis, aptvertas medine tvorele. Stovi, virš 3 m. aukščio, medinis kryžius. Ant tvorelės kampo užvirtęs masyvus, apie 4 m. aukščio, medinis kryžius.

26. Kauburėlio nėra, stovi masyvus, medinis, apie 4 m. aukščio, kryžius.

27,28. Įduba, prie kurios stovi masyvūs, mediniai kryžiai. Vienas su užrašu, apie 3,5 m. aukščio, kitas – masyvus, virš 6 m. aukščio, medinis kryžius.

29. Kapas aptvertas medine tvorele, kurios viena kraštinė išvirtusi, o kauburėlio nematyti. Ant tvorėlės guli medinis, apie 3,5 m. aukščio, kryžius. Ant kapo auga beržas.

30. Duobė, šalia guli masyvus, apie 4,5 m. aukščio, medinis kryžius be kryžmės.

32. Kauburėlis, buvęs iš lentų sukaltas antkapis, kurio viena kraštinė jau supuvusi.

31. Duobė, stovi masyvus, apie 5 m. aukščio, medinis kryžius

33,34. Aptvertas medine tvorele. 33-ojo kauburėlio nematyti. Stovi, virš 3,5 m. aukščio, medinis kryžius. Ant kapo auga pušys. Ant 34-ojo kauburėlio auga didelės pušys. Stovi masyvus, virš 5,5 m. aukščio, medinis kryžius. Kapo kampe, auga berželis. 1990 m. iš Atagajaus kapinių kai kurių lietuvių palaikai parvežti į Lietuvą.

SOLONCAI

Dabar esantis kaimas yra ant Udos upės kranto. Į pietus nuo Nižneudinsko apie 30 kilometrų. Tremties metais ten gyveno apie 20 lietuvių šeimų. Visi jie dirbo žemės ūkio darbus. Kai juos atvežė visus apgyvendino klube, dabar klubo vietoje yra apgriuvusi bažnytėlė. Kolūkio jau nėra ir kaimas nyksta. Aplinkui matosi apleisti, žolėti laukai.

Už 2 kilometrų nuo Salancų kaimo, netoli Udos upės, yra kapinės. Iš tolo matosi, netoli vartelių stovintis, apie 5 metrų aukščio, medinis, katalikiškas kryžius. Šalia kryžiaus, žolėse galima įžiūrėti porą kauburėlių. Visos kapinės apaugusios žolėmis, auga medžiai, daugiausiai beržai.

Šalia kryžiaus, žolėse galima įžiūrėti porą

Kapinėse yra palaidoti
lietuvio Romualdo
Biknevičiaus, kuris
gyvena Nižneudinske,
tėvas, ir kitos giminės.

Biknevičiaus kapas yra
aptvertas metaline
tvorele, stovi betoninis
paminklas su užrašu ir
nuotrauka. Romualdas,

prisiminė, kad anksčiau kapinėse, stovėjo trys didžiuliai kryžiai, prie
kurių lietuviai meldavosi ir giedodavo giesmes.

POROGAS

Apie 45 km. į pietus nuo Nižneudinsko esantis
kaimas, Udos kairiajame krante, kolūkio ir Airos
miško pramonės ūkio centras. 1949 m. balandžio
mėn. į Porogą buvo atitremtos 52 šeimos, 197
žmonės. Į Airos kaimą (apie 4 km. nuo Porogo) –
dar 3 šeimos, apie 10 žmonių, tai buvo daugiausiai
dabartinio Kelmės rajono ūkininkai.

Poroge tuo metu buvo 60 – 80 kiemų. Namai
daugiabučiai ir mediniai. Kai kurie tremtiniai kirto
ir plukdė mišką, kiti dirbo kolūkyje. Per keletą
metų į Porogą atsikėlė dar 10 lietuvių šeimų apie
33 žmonės, iš Bogatyriaus, kuris yra už 10 km. į
pietus nuo Porogo. 1957 m. lietuviai pradėjo grįžti
į Lietuvą, tačiau keli sukūrė mišrias šeimas ir liko
ten gyventi. Porogo kaime dar ir dabar sutikome
daug gyvenančių lietuvių.

Biknevičienė Leontina, Stanislovo gimusi 1921 metais, Miškinų kaime, Užventės valsčiuje, Šiaulių apskrityje.

Jaunystėje dirbo tarnaitė, pas stambų ūkininką Biknevičių, Bikniškiuose. Ji su juo ir apsivedė. Bikniškiuose pragyveno šešis metus. Kadang labai turtingai gyveno, 1949 metais išvežė į Irkutsko srities, Nižneudinsko rajono, Solančių kaimą.

Leontinos Biknevičienės šeimoje buvo penki vaikai: Edvardas, Romualdas, Vanda, Janina, Alicija.

Leontina 42 metus dirbo labai sunkiai: fermoje melžė karves, šėrė kiaules, ir kitus sunkius žemės ūkio darbus. Sibire jų šeima nebadavo, nes jiems leido su savimi iš Lietuvos pasiimti maisto. Visi lietuviai dirbo sunkius žemės ūkio darbus. Kai kurie dirbo miško pramonės ūkyje. Vėliau Leontinos šeima gyveno Porogo kaime. Jos vyras yra palaidotas Solančių kapinėse.

Dabar Lietuvoje gyvena jų giminės.

Karočinka Konstancija (Prišmantaitė), Vinco gimusi 1927 metais, Jurbarko rajone, Raseinių valsčiuje Montvilių kaime. 1946 metais Konstanciją pasodino į lagerį, kaip ryšininkę su Lietuvos partizanais. Jos teta, buvo partizanė. Konstancija buvo Komijoje, tiesė geležinkelį Salechardas – Igarka. Paskutiniuosius metus buvo Sachaline. Lageryje buvo sunku, trūko maisto, porą kartų sunkiai sirgo. Iš viso lageryje teko sėdėti aštuonis metus. Jos tėvas taip pat buvo pasodintas į lagerį, o mamą su trimis seserimis atvežė į Porogą. Iš viso jų šeimoje buvo ji, brolis ir sesuo. Konstancijos mama dirbo siuvėja, seserys ir brolis dirbo miške. Brolis dirbo traktoristu. 1958 metais mama su dviem dukromis ir sūnumi išvyko į Lietuvą. Konstancija liko gyventi su jaunesniąja sesute Poroge. Kadangi jos sesutė lankė mokyklą taip jos ir liko. Konstancija buvo tik vieną kartą Lietuvoje.

Rusinova Bronislava, (Vaičiūtė), Stanislovo gimusi 1951 metais Irkutsko srities, Nižneudinsko rajono, Bogatyriaus kaime. 1949 metais į Bogatyriaus kaimą atvežė tėvus ir jos brolių iš Medingių kaimo, Raseinių rajono. Kai juos atvežė, tėvas dirbo miške, o mama niekur nedirbo. 1958 metais iš Bogatyriaus jie grįžo į Porogą. Bronislavos tėvai dabar jau mirę ir palaidoti Porogo kapinėse. Bronislava visą laiką dirba mokytoja, dėsto geografiją. Bronislavos brolis Antanas, dabar gyvena Atagajuje dirba mokykloje pečkuriu. Lietuvoje gyvena daug Bronislavos giminių.

Razminas Petras, Augustino gimęs 1939 metais. 1949 metais atvežė iš Kelmės rajono, Lašinskių kaimo. Iš viso į Porogo kaimą atvežė 9 žmones: tėvus, 4 vaikus, dėdę ir 2 tetas. Tėvas dirbo žemės ūkio darbus, mama niekur nedirbo. Viena sesuo gimė Sibire. Tėvai ir brolis jau mirę. Tėvas ir brolis palaidoti Porogo kapinėse, mama Lietuvoje, Kelmėje. Petro keturios seserys gyvena Lietuvoje, Kelmės rajone. Petro žmona rusė, taip pat jau mirusi.

Ramaškevičienė Falicija, (Mižutavičiūtė), Vlado, gimusi 1959 metais. 1949 metais iš Lietuvos buvo ištremtas jos tėvas Mižutavičius Vladas, 1902 m. gimimo. Kartu buvo išvežti jo brolis ir sesuo. Lietuvoje Vladas buvo vedęs Eleną Januškevičiūtę, gim. 1922 metais. Ji atvažiavo pas savo vyrą į Sibirą 1954 metais. Sibire jiems gimė trys vaikai, viena iš jų Falicija. Elena dar dabar gyvena pas dukterį, Porogę.

Falicijos vyras Romaškevičius Vytautas, Kasparo, gimęs 1954 metais. Išvežtas iš Medingių kaimo, Šiluvos valsčiaus, Raseinių rajono. Jų tėvai dirbo miško darbus, ruošė mišką.

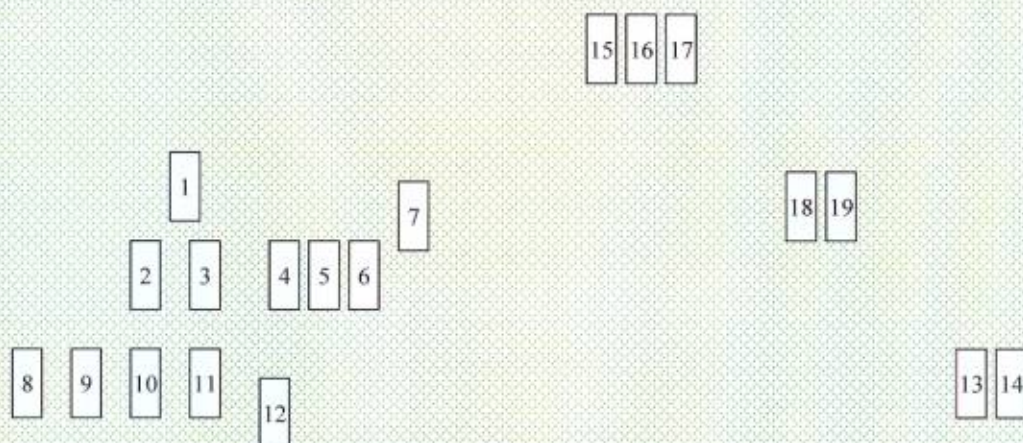
Porogo kaime gyvena dar vienas lietuvis, bet tą dieną, kai mes buvome, jis buvo kažkur išvykęs ir mes jo nesutikome. Tai Mačiulevičius Zigmas.

Porogo kaimo kapinės

Š ←

Kelias

Porogo kapinės yra kaimo viduryje. Anksčiau Porogo kapinėse buvo palaidota 13 lietuvių, o dabar radome 19, nes buvo laidojami po tremties čia likę mūsų tautiečiai. 1991 m. kai kurių palaikus giminės parvežė į Lietuvą.

1. Nežymus kauburėlis, aptvertas metaline, baltai dažyta tvorele. Stovi medinis apie 1,5 m. aukščio kryžius. Ant kapo auga beržas.

2,3 Įduba, stovį du masyvūs mediniai, apie 4 m. aukščio, kryžiai, aptvėti metaline tvorele. (vienas kryžius pasviręs į priekį).

4,5,6 Visi trys kapeliai aptvėti metaline, mėlynai dažyta tvorele. Prie pirmojo stovi betoninis paminklas ant kurio nuotrauka su užrašu. Ant antrojo stovi piramidė su katalikišku kryželiu. Prie trečiojo kapelio - betoninis paminklas su nuotrauka ir užrašu. Ant kapo auga žolės.

7. Kapelis aptvertas medine tvorele. Ant tvorės nuvirstęs medinis, apie 2,5 m. aukščio, kryžius. Ant jo medinė lentelė su išpjaustytu užrašu.

8,9,10,11. Kauburėliai.

12. Nežymus kauburėlis, ant betoninio postamento pritvirtinta metalinė lentelė su užrašu.

13, 14 Abu kauburėliai aptverti metaline, mėlynai dažyta, tvorele. Stovi betoninis paminklas su nuotrauka ir užrašu. Betoninis antkapis. Šalia kauburėlis, apaugęs žolėmis, stovi piramidė su katalikišku kryželiu.

15,16,17. Visi trys kapeliai aptverti metaline, žaliai dažyta, tvorele. Prie pirmo kauburėlio stovi dalis, įmūryto į betoninį antkapį, medinio kryžiaus. Ant antkapio užrašas.

Prie antro kauburėlio stovi medinis kryžius. Trečias kauburėlis su betoniniu antkapiu, ant kurio užrašas. Stovi medinis kryžius. Ant kapo auga du medžiai.

18,19. Abu kapeliai aptverti metaline mėlynai dažyta tvorele. Stovi mediniai, maždaug 1,5 m. aukščio, mėlynai dažyti kryžiai. Ant kryžių yra prikaltos nuotraukos ir lentelės su pavardėmis. Kauburėliai apaugę žolėmis. Kapus gaubia šalia augančių krūmų šakos.

BOGATYRIS

Buvęs kaimas Nižneudinsko rajone, apie 55 km. į pietryčius nuo rajono centro, Udos (Čiūnos aukštupys) kairiajame krante. 1949 m. balandžio mėn. į Bogatyrį iš dabartinių Kelmės, Raseinių, Tauragės, Jurbarko rajonų atitremtos 45 šeimos (154 žmonės) – daugiausiai moterys, vaikai, seneliai. Tų šeimų vyrai kalėjo kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose.

Kaime buvo apie 15 namelių, kuriuose gyveno, per kolektyvizaciją 1929-1933 m. atitremti, ukrainiečiai ir 1941 m. atitremti Pavolgio vokiečiai. Keturiuose barakuose buvo apgyvendinti lietuviai, veikė pradinė mokykla. Apie trečdalis žmonių dirbo kolūkyje žemės ūkio darbus. Kiti kirtė mišką, gabeno rąstus prie upės ir krovė į rietuves, pavasarį juos plukdė. Kirtavietės buvo už 15-20 km. nuo Bogatyriaus. Vasarą tiesė kelius rąstams iš miško gabenti. Per kelerius pirmuosius tremties metus, kai kurios lietuvių šeimos persikėlė į Porogo gyvenvietę, kuri yra už 10 km. į šiaurę nuo Bogatyriaus. 1958 m. lietuviai pradėjo grįžti į Lietuvą. Jiems išvykus, kaimas sunyko. Dabar Bogatyrio kaimo jau nėra. Sunyko maždaug prieš 45 metus, liko tik šienaujami laukai. Aplink ošia taiga.

Kapinaitėse radome vieną, dar stovintį masyvų, maždaug virš 3 metrų aukščio, medinį kryžių su išpjaustytu užrašu.

Šalia guli dar du, maždaug 3 metrų aukščio mediniai, kryžiai. Mėtosi kryžių be kryžių likučiai. Kapinaitėse matėsi duobės, įdubos. 1990 m. daugelio lietuvių palaikai parvežti į Lietuvą.

Kapinaitės yra ant Udos upės kranto. Vietiniai gyventojai sakė, kad dalį kapinių nuplovė per potvynį pakilęs upės vanduo.

BALAKŠIN BORAS

Apie 35 km. į šiaurės rytus nuo Nižneudinsko esanti miško kirtėjų gyvenvietė, Udos upės kairiajame krante. 1950 - 1951 m. į Balakšin Borą (tuo metu jis priklausė Atagajaus miško pramonės ūkiui) iš kelių Irkutsko srities vietų atkelta apie 30 lietuvių tremtinių šeimų, kurie iš Lietuvos ištremti 1949 m.

Vietinių gyventojų buvo nedaug. Visi jie statė namus, kirto mišką, tiesė geležinkelį rąstams prie upės gabenti. Dauguma lietuvių buvo iš Lazdijų rajono. Kelerius metus jie gyveno barakuose po 4 šeimas kambaryje, vėliau po dvi, baigiantis tremčiai, persikėlė į namelius, kuriuose iš, esančių dviejų kambarių, šeimai buvo duodamas vienas kambarys. 1958-1960 m. tremtiniai grįžo į tėvynę.

Į Balakšin Borą iš Atagajaus galima nusigauti dviem būdais. Važiuoti Kostino link, persikelti per Udos upę, ir pasukus į kairę važiuoti vingiuotu, sunkiai pravažiuojamu, keliuku 10 kilometrų, arba ties Atagajumi privažiuoti Udos upę ir persikelti valtimi, kuri kelia vietinius gyventojus, bei darbininkus. Maždaug 1,5 kilometro žygiuoti pėsčiomis.

Dabar miškas aplink Balakšin Borą iškirstas. Gyvenvietė labai sunykusi. Kaimo kapinės yra maždaug už vieno kilometro nuo kaimo. Kapinėse lietuviškų kapų neradome. Radome tik kelis katalikiškus ukrainiečių kapus. 1990 m. kai kurių lietuvių palaikai parvežti į Lietuvą.

MANA

Apie buvusį Manos kaimą byloja, tikrai vešlios žolės, krūmai ir kyšantys buvusių pastatų rąstigaliai. Kaimas buvęs ties ta vieta, kur Manos upelis įteka į Udos upę. Kairiajame Manos upelio krante. Kaimo jau seniai nėra. Iš visų pusių buvusį kaimą juosia kalvos. Aplinkui matosi apdegusi taiga.

Prieš kelis metus čia buvęs didelis gaisras. Kapinės buvo ant kalvos, šiaurinėje pusėje. Dabar jas sunku pastebėti, nes likę tik keli kapeliai su metalinėmis tvorelėmis.

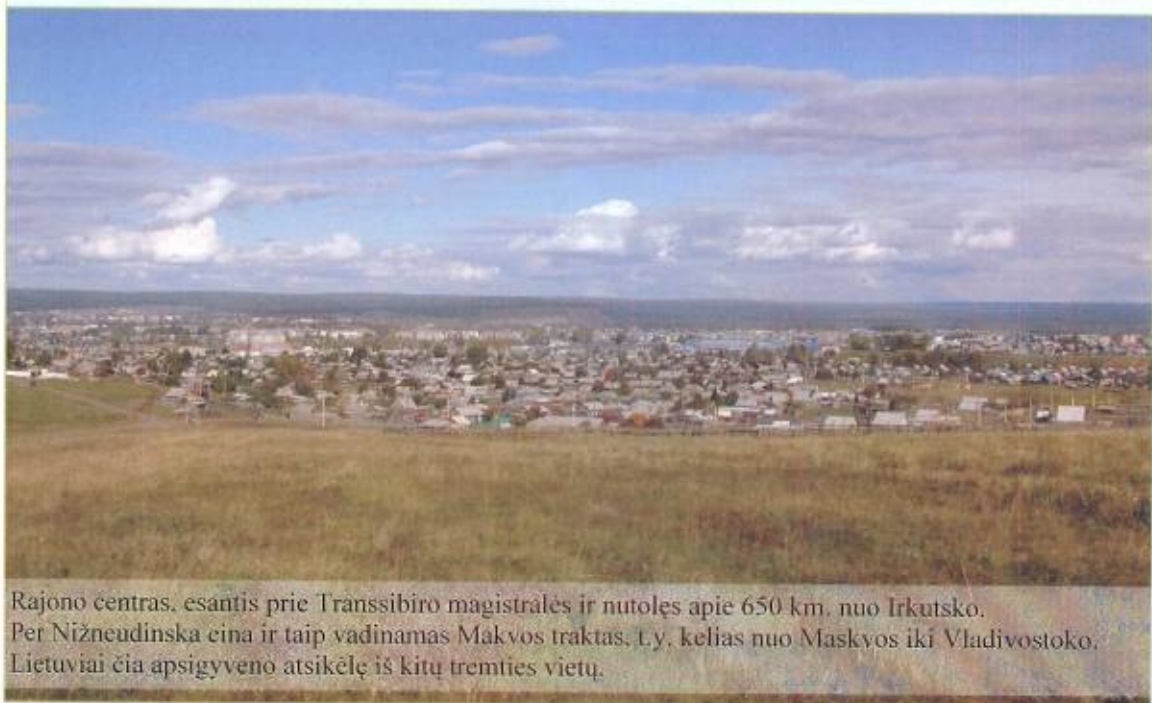

Aukštoje žolėje skendi apanglėję medinių kryžių ir tvorelių likučiai. Yra išlikęs vienas kitas provoslaviškas ar katalikiškas kryžius, bet lietuviškų kryžių nėra. Manojė buvo palaidota ir gyveno daug lietuvių.

NIŽNEUDINSKAS

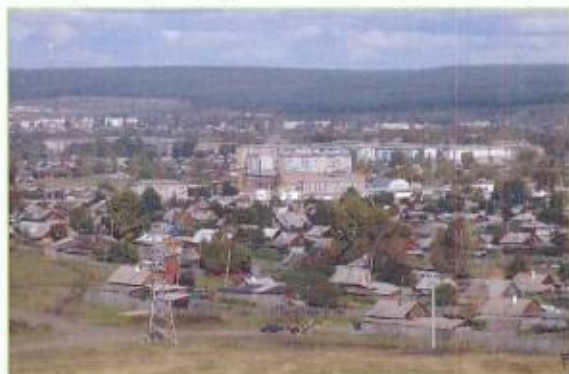

Rajono centras, esantis prie Transsibiro magistralės ir nutolęs apie 650 km. nuo Irkutsko. Per Nižneudinską eina ir taip vadinamas Makvos traktas, t.y. kelias nuo Maskvos iki Vladivostoko. Lietuviai čia apsigyveno atsikėlę iš kitų tremties vietų.

Česlovas Ofertas, Alfonso gimęs 1940 metais, Raseinių rajone, Paraizgupių gyvenvietėje. 1949 metais, tėvus ir Česlovą išvežė iš Jurbarko rajono, Kalnėnų kaimo. Atvežė į Porogo kaimą. Tėvas dirbo šaltkalviu. Kadangi seseriai buvo tik 4 metukai, mamai leido dirbti įvairius darbus Poroge, o nevarė į mišką. Jie Poroge gyveno iki 1969 metų. Vėliau, apie 15 metų, gyveno Šumski gyvenvietėje.

Sesuo Regina Vita gimusi 1946 metais, dabar gyvena Ukrainoje. Česlovo tėvas yra žuvęs ir palaidotas Šumski gyvenvietės kapinėse. 1989 metais mama išvažiavo į Lietuvą. Raseinių miestą. Dabar Česlovo mama yra mirusi, ir palaidota Raseinių kapinėse.

Česlovas, dirba Centrinėje rajono ligoninėje, gydytoju, fizioterapiu. Žmona pensijoje, niekur nedirba. Česlovo močiutė Kavaliauskienė buvo išsiųsta į Biriusinską, ir yra ten palaidota

NOVOJE SELO

Apie 20 km. į vakarus nuo Nižneudinsko yra Novoje Selo kaimas. Nuo Maskvos trakto į šoną apie 7 kilometrus. Tai Sajanų priekalniuose buvusi kolūkio centrinė gyvenvietė. 1949 m. balandžio mėn. į Novoje Selo atitremta nemažai turtingų ūkininkų šeimų nuo Kelmės, Varnių, Kražių, Klaipėdos, Šiaulių, Šilutės. Vėliau, atlikę bausmę koncentracijos stovyklose, čia atvyko keletas šių šeimų narių.

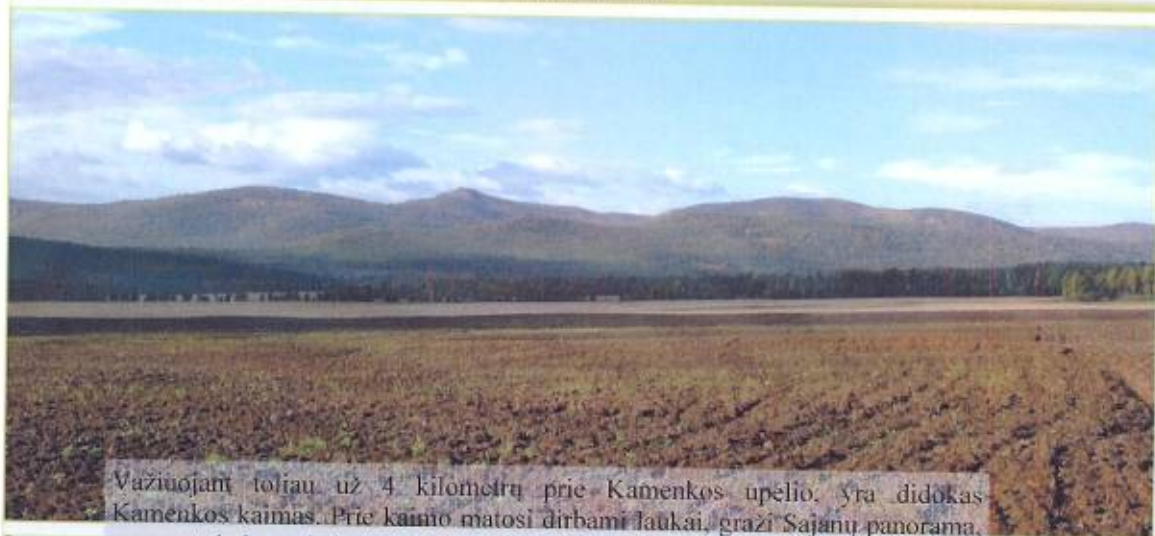
Kaimas senas, tarp miškų, prie nedidelio upelio. Lietuviai buvo apgyvendinti dviejuose klubuose ir keliuose tuščiuose namuose, vėliau pasistatė namus ir apsigyveno juose po 4 šeimas. Dirbo lauko darbus, gyvulių fermose, žiemą kirtu mišką. Vaikai lankė Kamenkos kaimo mokyklą, esančią už 4 km. į šiaurės vakarus nuo Novoje Selo. Kamenkoje taip pat buvo 1949 m. atitremtų lietuvių. Dabar nykstantis kaimas, aplinkui matosi piktžolėmis apaugę laukai, nors yra ir suartų.

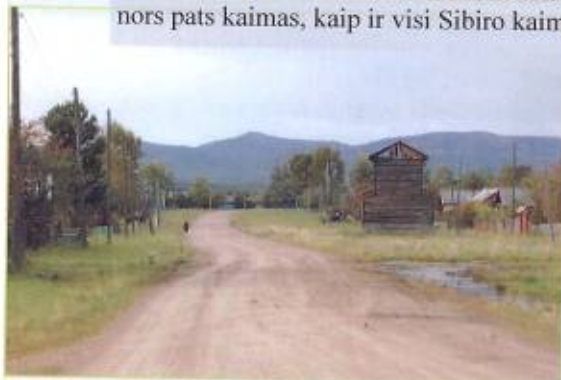
Kapinės yra kairėje kelio pusėje nuo Maskvos trakto važiuojant į kaimą, apie 150 metrų nuo kelio. Kapinaitėse lietuviškų kryžių neaptikome, nors yra katalikiškų, nedidelių kryžių. Vieni jų be atpažinimo ženklų, kiti aiškiai ukrainiečių arba vokiečių. Vėliau sužinojome, kad mirusius laidojo Kamenkos kapinėse, maždaug už 3 km. nuo Novoje Selo kaimo.

KAMENKA

Važiuojant toliau už 4 kilometrų prie Kamenkos upelio, yra didokas Kamenkos kaimas. Prie kaimo matosi dirbami laukai, graži Sajonų panorama, nors pats kaimas, kaip ir visi Sibiro kaimai, purvinas ir netvarkingas.

Kaimo kapinės yra ant Kamenkos upelio kranto, pušyne. Dešinėje kaimo kapinių pusėje, visiškai ant upelio skardžio, buvo taip vadinamos „lietuviškos“ kapinaitės. Vietiniai gyventojai prisimena, kad ten stovėjo dideli kryžiai. Dabar pėdsakų nelikę, gal būt jie sudegė degant miškui, apie ką byloja apdegę medžių kamienai ir tvoros stulpai. Dabar matosi du maži kryželiai, kurie gali būti ne lietuvių, o kitų tautų tremtinių.

TULŪNAS

Nuo 1927 m. Irkutsko srities miestas, rajono centras, Ijos (įteka į Bratsko marias) kairiajame krante, prie Transsibiro geležinkelio. 1949 m. atvežti 3 ešelonai tremtinių iš dabartinių Panevėžio, Radviliškio, Joniškio rajonų. Apie pusę jų buvo išvežta į aplinkinius kolūkius ir miško pramonės ūkius, kiti palikti Tulūne.

Nemažai žmonių buvo apgyvendinta kitoje upės pusėje esančiuose, keliuose, buvusios koncentracijos stovyklos, barakuose, už 3 - 4 km. nuo Tulūno, vadinamame Gorodoke. Čia veikė medžio apdirbimo įmonė. Tremtiniai traukė iš upės rąstus, pjovė lentas ir pabėgius, krovė į vagonus. Kiti buvo įdarbinti, už 2 km. nuo Tulūno esančioje, hidrolizės gamykloje. Lietuviai pradėjo grįžti apie 1958 m.

Dabar Tulūne gyvena apie 53 tūkstančiai gyventojų.

Miestas užima labai didelį plotą, nuo vieno krašto iki kito, virš 10 kilometrų.

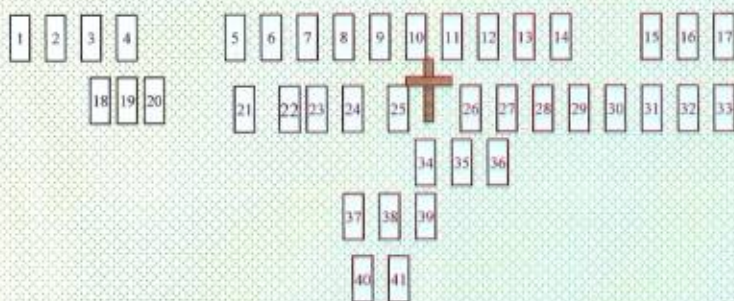
Lietuviški kapai yra kapinaitėse, esančiose netoli hidrolizės fabriko. Kapus beveik iš visų pusių supa Tulūno miestas. Kapinėse auga vešli žolė, tankūs krūmai ir medžiai. Hidrolizės fabrikas ir kapinaitės yra toje miesto dalyje, kuris yra dešiniajame Ijos krante. Maždaug už 2 kilometrų nuo centro.

Tulūno kapinėse yra daug lietuvių kapų (čia palaidota ir užsienio reikalų ministro Juozo Urbšio motina Kotryna Urbšienė). 1990 m. daug palaikų parvežta į Lietuvą.

Tulūno miesto kapinės

Š ←

Kelias

Kapinėse radome keliolika katalikiškų kryžių, visi jie be atpažinimo ženklų, nuvirtę, supuvę. Išlikę tik keli betoniniai kryžiai.

Kelias

1. Įduba, aptveta metaline tvorele. Stovi medinis kryžius. Ties kryžme pritvirtinta medinė lentelė, kuri buvusi apgaubta polietilenine plėvele.

2. Įduba, aptveta medine, rudai dažyta, tvorele. Yra kryžiaus likučiai.

3. Įduba, aptveta, rudai dažyta, tvorele.

4. Kauburėlio nematyti. Medinė tvorelė, auga dvi pušys.

5. Nežymus kauburėlis, apaugęs žolėmis.

6,7,8. Žolėmis apaugę kauburėliai.

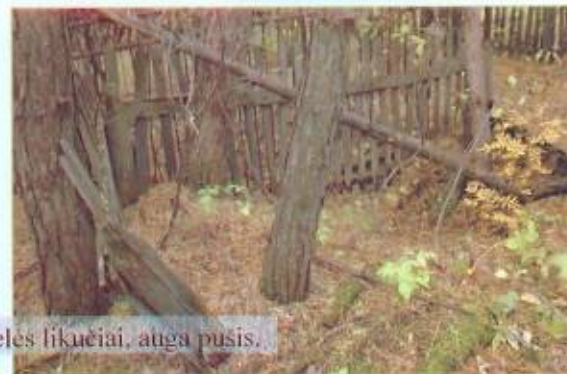

9. Stovi betoninis kryžius ant betoninio postamento. Yra betoninis antkapis.

11. Pasviręs betoninis kryžius ant betoninio postamento. Aplink - tvorelės likučiai.

10. Stovi, maždaug 1,5 m. aukščio, medinis kryžius. Yra medinis antkapis.

12. Idubą, yra tvorelės likučiai, auga pusis.

13. Kauburėlis, aptvertas metaline tvorele, ant kurio guli supuvęs kryžius. Tarp tvorelių stovi 2atremti mediniai kryžiai.

14. Įduba ir išlūžusi tvorelė.

15. Betoninis kryžius ant betoninio postamento ir yra betoninis monolitinis antkapis. Kryžiaus viršutinė dalis nulūžusi ir atremta į postamentą.

16. Kauburėlio nematyti. Guli katalikiškas kryžius ir tvorelės likučiai.

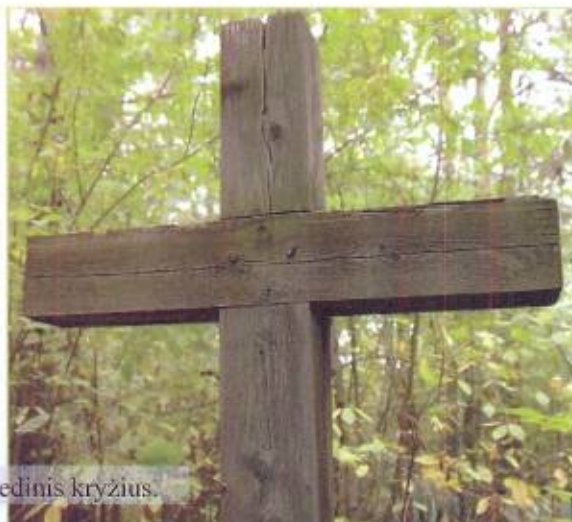

17. Įduba. Stovi betoninis postamentas, prie kurio nulūžęs betoninis kryžius.

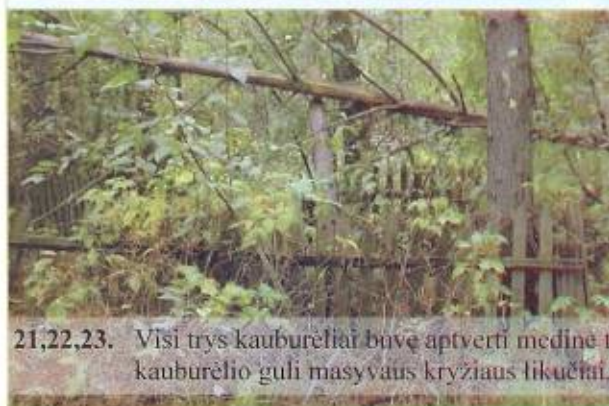

18. Įduba. Stovi, virš 2 m. aukščio, medinis kryžius.

19,20. Kauburėlių nematyti. Buvo medinė tvorelė, kuri dabar

21,22,23. Visi trys kaubureliai buvę aptverti medinė tvorele, kuri jau apgriuvusi. Ant vieno kauburėlio guli masyvus kryžiaus likučiai, prie kito - įduba.

24,25. Aptvertos medinės tvorelės, o kauburėlių nematyti.

Stovį bendras kryžius, su užrašu.

26. Iduba. Yra tvoros likučiai.

27. Kauburėlis, aptvertas medine tvorele, kurios vieno šono jau nėra.

28. Iduba, stovi pasviręs, apie 2,5 m. aukščio, medinis kryžius, su užrašu: Urbšienė (užsienio reikalų ministro Juozo Urbšio motina)

29. Kauburėlio nematyti, o medinė tvorėlė jau apgriuvusi.

30. Duobė.

31. Kauburėlio nematyti. Medinės tvorėlės likę tik šonai.

32. Duobė, o medinės tvorėlės šonai jau nugriuvę.

33. Kauburėlis, aptvetas medine tvorele.

34. Kauburėlio nematyti. Yra medinė tvorėlė.

35. Kauburėlio nematyti. Yra medinė tvorėlė. Prie pušies prikaltas nedidelis kryžius.

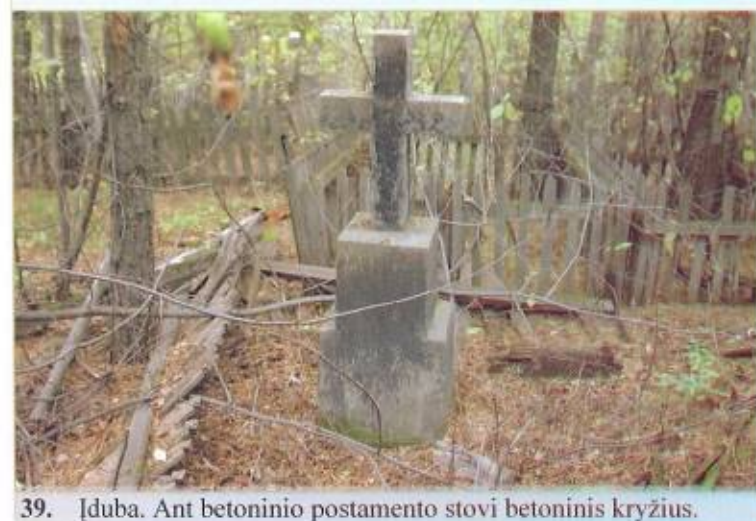
36. Kauburėlio nematyti. Yra medinė tvorelė.

37. Betoninis antkapis įsmigęs į žemę (matyt palaikai išvežti).
Aptverta medine tvorele. Į tvorelės kampą atremtas medinis kryželis.

38. Auga medžiai. Guli supuvęs katalikiškas kryžius.

39. Įduba. Ant betoninio postamento stovi betoninis kryžius.

40. Kauburėlio nematyti. Kapas aptvertas medine tvorele. Stovi betoninis kryžius ant betoninio postamento.

41. Įduba, aptverta medine tvorele.

Prie Transsibiro geležinkelio yra didžiulės miesto kapinės, bet tremties laikų lietuviškų kapų ten nėra.

SOBLUKAS

Soblukas tai buvusi sakų rinkėjų gyvenvietė už maždaug 30 km. nuo Tulūno ir priklausė Tulūno miško chemijos ūkiui. Iš apvalių rąstų barakus pastatė vietiniai rusai. 1949 m. balandžio mėn. į Algatujaus gyvenvietę, esančią už 15 km., buvo atitremti lietuviai. Apie 1952 metus iš Algatujaus ir buvo atkeltos 22 lietuvių šeimos į Sobluką. Tuo pat metu buvo atitremta ir ukrainiečių, moldavų. Visi jie rinko sakus, dirbo lentpjūvėje, elektrinėje. Vėliau, iškirtus nusakintus miškus ir tremtiniams išvykus gyvenvietė sunyko. Niekas neprisimena Sobluko gyvenvietės. Žmonės žino, kad ten buvo nutiestas siaurasis geležinkelis, kuriuo buvo vežamas miškas. Soblukas - tai kalva, esanti maždaug už 10 kilometrų nuo Algatujaus. Jeigu Sobluko kalvos papėdėje lietuviai dirbo, tai mirę galėjo būti laidojami Algatujaus kapinėse.

ALGATUJUS

Buvusi sakų rinkėjų gyvenvietė Irkutsko srities, Tulūno rajone, apie 30 km. į pietvakarius nuo Tulūno, apie 10 km. į vakarus nuo Tulūno – Ikėjaus plento. Iki 1958 m. priklausė Tulūno miško chemijos, vėliau – miško kirtimo ir transportavimo ūkiui. 1949 m. iš Lietuvos nuo Linkuvos, Pašvitinio, Joniškio, Pakruojo, Radviliškio, Žeimelio, Žagarės, Panevėžio atitremta apie 100 šeimų, apie 360 žmonių. Beveik visi kaimų gyventojai. Algatujus – tai keli pastatai taigos glūdumoje.

Tremtiniai buvo apgyvendinti klube, kontoroje. Be lietuvių buvo ir kitų tautybių tremtinių: ukrainiečių, uzbekų, moldavų, žydų. Iš pradžių visi jie rinko sakus, vėliau kirtė nusakintas pušis, gabeno rąstus prie Ijos upės ir plukdė. Statybininkų brigada statė barakus Algatujuje, Sobluko gyvenvietę, esančią maždaug už 10 km. į šiaurės vakarus. 1952 m. dalis tremtinių į ją ir persikėlė. Per 10 metų miškai Algatujaus apylinkėse buvo nusakinti, iškirsti, o rąstai Ijos upe išgabenti į medžio apdirbimo kombinatus, gyvenvietė buvo panaikinta. 1957 – 1959 m. dauguma lietuvių grįžo į Lietuvą, kelios šeimos liko gyventi Sibire.

Kaimo jau seniai nėra. Kapinės yra šiaurės rytų pusėje, miškelyje. Kapinės sudegusios, likęs tik vienas didelis medinis kryžius. Kapinės buvo aptvertos medine tvorele, kuri visiškai sudegusi. Jau atžėlusioje žolėje matosi kauburėliai ir duobės kur buvo iškasti palaikai.

Suskaiciavome gulničių ir stovinių virš dešimt kryžių liekanų, maždaug 4 - 5 m. aukščio. Panašu, kad kapinės buvo padegtos, nes taiga apdegusi tik aplink kapines. 1989 - 1990 m. keletą lietuvių palaikai iš jų parvežti į Lietuvą.

Iš Atagajaus kaimo pro kapines ėjo siaurasis geležinkelis į Jevdakimovą, kuriuo buvo gabenama mediena.

IKĖJUS

Nuo Tulūno iki Ikėjaus yra asfaltuotas kelias. Lietuvių čia buvo nedaug. Sutikta gyvenvietėje moteris, Seriševa Elena, gimusi 1928 metais, dirbanti mokyklos bibliotekoje, kuri gyvena nuo 1959 metų Ikėje, mums pasakojo, kad lietuviai buvo darbštūs, siuvo batus, dirbo miško pramonės ūkyje. Atvežti į Ikęjį ėmėsi įvairių darbų. Ikėjus dabar labai didelis.

Ikėjaus gyvenvietėje dabar gyvena vienas lietuvis. Šlevinskas Vytas, Igno, dirba Ikėjaus priešgaisrinės tarnybos viršininku.

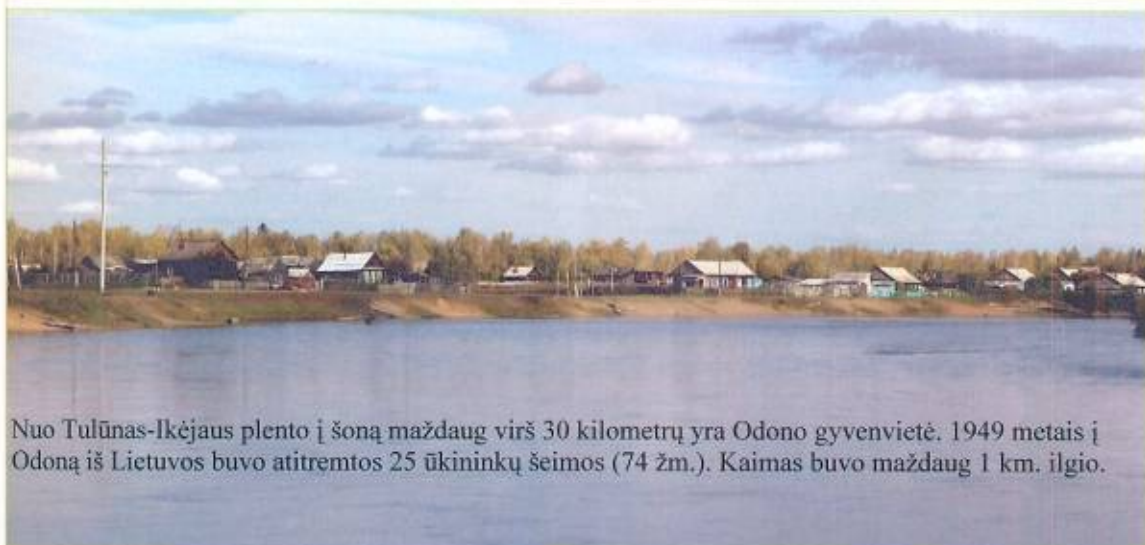
INGUTAS

Vienintelė dabar kaime gyvenanti senutė Jetuškova Marija, Kalinovna 1920 metų gimimo, mums papasakojo, kad Inguto gyvenvietėje, taip pat buvo lietuvių. Dabar jų jau nėra. Kapinėse buvo palaidoti keli lietuviai, bet jų palaikus išsivežė giminės į Lietuvą. Lietuvių buvo visuose aplinkiniuose kaimuose.

ODONAS

Nuo Tulūnas-Ikėjaus plento į šoną maždaug virš 30 kilometrų yra Odonos gyvenvietė. 1949 metais į Odoną iš Lietuvos buvo atitremtos 25 ūkininkų šeimos (74 žm.). Kaimas buvo maždaug 1 km. ilgio.

Buvo klubų paversta cerkvė, paštas, septynmetė mokykla, parduotuvė, kalvė. Lietuviai buvo apgyvendinti tuščiuose namuose po kelias šeimas. Po 3 - 4 metų kai kurie nusipirko nedidelius namelius. Tremtinės moterys daugiausiai dirbo lauko darbus, šienavo. Vyrų dirbo prie statybų ir kalvėje. Viena lietuvių šeima prižiūrėjo bityną - apie 50 avilių.

Vidurinėje dalyje radome porą katalikiškų kryžių, panašų, kad lietuvių. Vienas maždaug 2 m. aukščio, kitas be kryžmės. Yra 3 kauburėliai, apaugę žolėmis ir krūmais.

Odonos gyvenvietės kapinėse susiformavusios trys dalys kapų.

Prie dviejų kraštinių kauburėlių ir stovi tie du kryžiai, prie vidurinio kryžiaus nėra trečias, be kryžmės. Vienas kryžius yra patekęs viduriniui kapinių aptvaram.

PERFILOVAS

Kaimas Irkutsko sr., Tulūno r., apie 20 km. į p. nuo Tulūno, prie Tulūno – Ikėjaus plento, greta Manuto upės. 1949 m. į Perfilovą iš Tulūno miesto atvežtos apie 35 lietuvių šeimos iš Lietuvos, daugiausiai Šeduvos apylinkių. Tremtiniai buvo apgyvendinti tuščiuose namuose po 2-3 šeimas viename, dirbo kolūkyje.

Perfilovas buvo nemažas kaimas, apylinkės centras. Jame buvo medicinos punktas, biblioteka, parduotuvė, septynmetė mokykla, ją lankė tremtinių vaikai iš Badaro ir Ikėjaus kaimų, jie gyveno bendrabutyje. Dauguma tremtinių į Lietuvą grįžo 1958 – 1959 metais. Vienas pasiliko gyventi Perfilove. Kapinėse buvo palaidoti penki lietuviai. 1990 metais trijų palaikai parvežti į Lietuvą.

Perfilovo kaimo kapinės šalia kelio Tulūnas – Ikėjus. Kapinės ant kalvos, atviroje vietoje. Lietuviškų kryžių pėdsakų neradome. Aukštoje kapinių žolėje daug kauburėlių. Vienas kapas aptvertas tvorele, tvorelė apdegusi.

BADARAS

Kaimas Irkutsko sr., Tulūno r., apie 20 km. į p. nuo Tulūno. Badaras yra ant Ijos upės kranto. 1949 m. iš dabartinio Radviliškio, Pakruojo, Joniškio r. atitremta 15 šeimų - apie 50 žmonių. 1953 m. iš Jevdokimovo gyvenvietės apie 15 km. į p. nuo Badaro atkeltos dar 9 lietuvių tremtinių šeimos, 22 žmonės. Jie dirbo kolūkyje, žiemą kirtu mišką. 1991 m. trijų tremtinių palaikai iš kapinių parvežti į Lietuvą.

Kapinės už dviejų kilometrų į rytus nuo gyvenvietės. Kapinėse radome vieną medinį virš 2 m. aukščio rudai dažytą kryžių. Tvorelė apgriuvusi, už tvorelės stovi medinio kryžiaus dalis, be kryžmės. Kapinės aptvertos tvarkinga tvora.

JEVDOKIMOVAS

Gyvenvietė Irkutsko srityje, Tulūno rajone, apie 35 km. į pietus nuo Tulūno, Ijos kairiajame krante. Jevdokimovą sudarė trys to paties pavadinimo gyvenvietės. Viena jų, šiaurinė, priklausė Badaro kolūkiui valdybai, apie 15 km. į šiaurę nuo Jevdokimovo, kitos dvi – Tulūno miško kirtimo ir transportavimo ūkiui. Pagrindinė gatvė ėjo apie 4 km. palei upę.

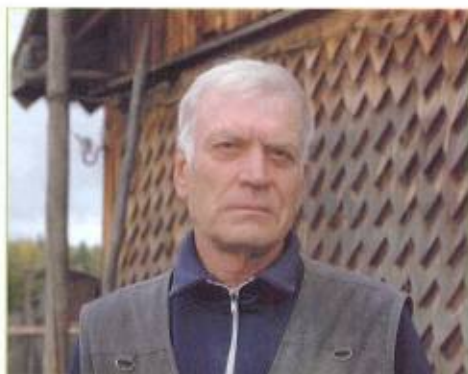
Šiaurinėje Jevdokimovo dalyje buvo paštas ir kapinės, vidurinėje, vadinamoje „gorodoku“, veikė ligoninė, vidurinė internatinė mokykla, kepykla, pirtis, pietinėje – garvežių depas, remonto dirbtuvės, lentpjūvė, medienos sandėliai. 1949 m. vasarą į Jevdokimovą iš Kandagaikos apie 10 km. atkelta apie 130, vėliau apie 1953 m. iš Tulūno dar apie 10 tremtinių lietuvių, į tas vietas 1949m. balandžio mėn. atvežtų iš Lietuvos. Jie buvo iš dabartinio Joniškio, Pakruojo, Radviliškio, Šiaulių r., daugiausia ūkininkų šeimos.

Visi tremtiniai kirtė mišką, gabeno siauroju geležinkeliu rąstus prie upių, juos plukdė į Tulūną, tiesė geležinkelį į miško gilumą rąstams gabenti. Gyveno barakuose pietinėje Jevdokimovo gyvenvietėje. 1957 m. jie pradėjo grįžti į tėvynę.

Dabar Jevdokimovas labai sunykęs, miškai aplink jį iškirsti, siaurasis geležinkelis panaikintas. 1984 metais buvo labai didelis potvynis, vanduo Ijos upėje pakilo iki 11 metrų. Nuo to laiko ir pradėjo kaimas keltis į kitą pusę.

Jevdokimove sutikome dabar gyvenantį lietuvį Rimkų Albina, Jono, gimusį 1937 metais. Atvežė jį 1949 metais iš Joniškio rajono į Irkutsko sritį, Tulūno rajoną, Jevdokimovo kaimą. Atvežė jo mamą su trimis vaikais. Tėvas buvo partizanas.

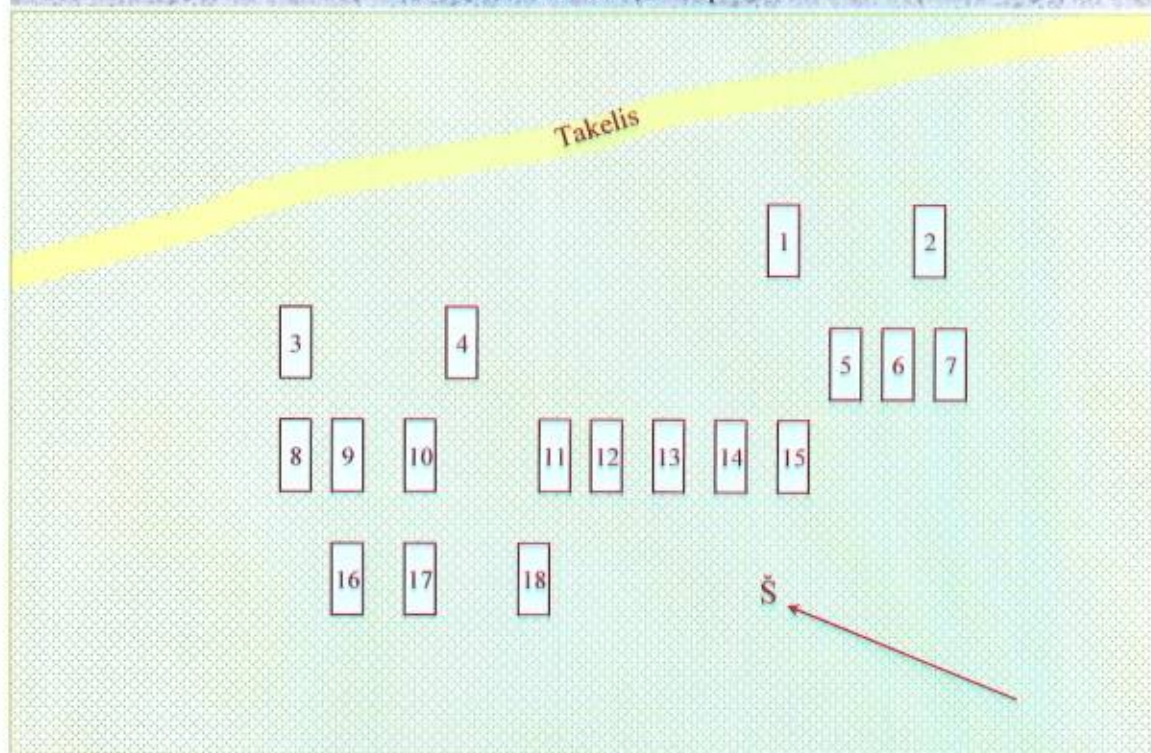

Mama, Rimkienė Ona, (Juodytė) Igno, gimusi 1914 metais. Kai juos atvežė dirbo įvairius darbus. Albinas dirbo prie geležinkelio, vežė mišką. Dabar mama jau mirusi, palaidota Jevdokimovo kapinėse. Vienas Albino brolis gyvena Išidėjaus kaime, kitas brolis - Kemerovo srityje. Sesuo gyvena Usuole Sibirskoje.

Nuo Ijos upės kranto užlipus ant kalvelės, yra kapinės, juose iš karto matosi keletas lietuviškų kryžių. Panašu, kad daug palaikų išvežta, kapinėse mėtosi tvorelių likučiai, guli aptręšę mediniai masyvūs kryžiai. Dabar kaimas išsiplėtęs pagal Ijos upę. Kaimas baigia sunykti, toliau jis plečiasi ant kalvos.

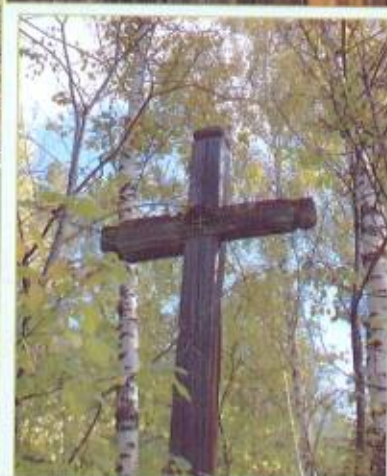
Jevdokimovo kaimo kapinės

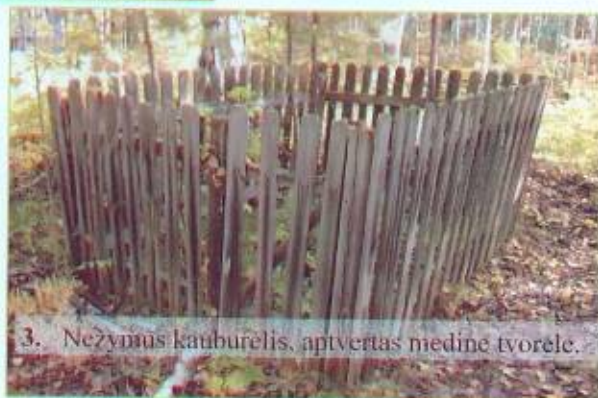

1. Iduba, stovi per 8 m. aukščio medinis kryžius.

2. Kauburėlis, aptvertas medine tvorele, ant tvorėlės nuvirtęs per 6 m. aukščio medinis kryžius. Ant kapo stovi per 6 m. aukščio kryžius.

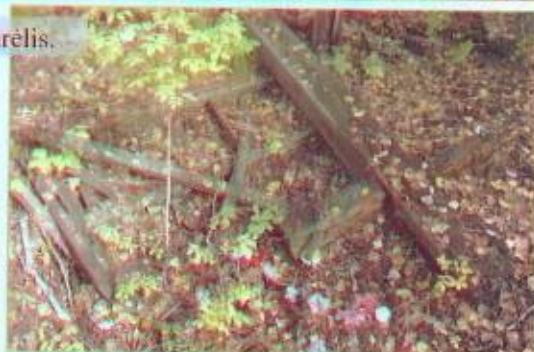

3. Nežymus kauburėlis, aptvertas medine tvorele.

4. Nežymus kauburėlis.

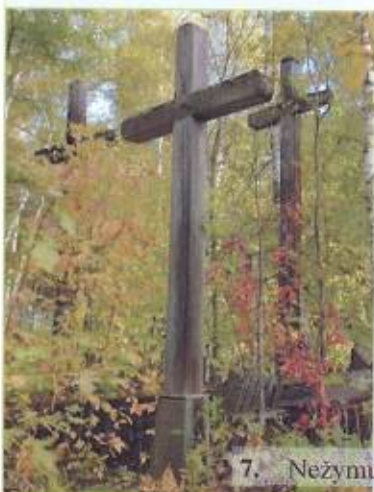
5. Nežymus kauburėlis, kryžius supuvęs, sutrūkęs į gabalus.

6. Nežymus kauburėlis, nuvirtęs ant antrojo kapo tvorelės apie 8 m. aukščio medinis kryžius. Yra metalinė lentelė su užrašu.

7. Nežymus kauburėlis, per 4 m. aukščio medinis katalikiškas kryžius.

8. Kauburėlis, nuvirtęs apie 7 m. aukščio medinis kryžius.

9. Nežymus kauburėlis, stovi apie 7 m. aukščio medinis kryžius su užrašu.

10. Iduba, stovi per 7 m. aukščio medinis kryžius, be kryžmės.

11. Stovi masyvus rudai dažytas apie 3 m. aukščio medinis kryžus, tvorelė nugriuvusi.

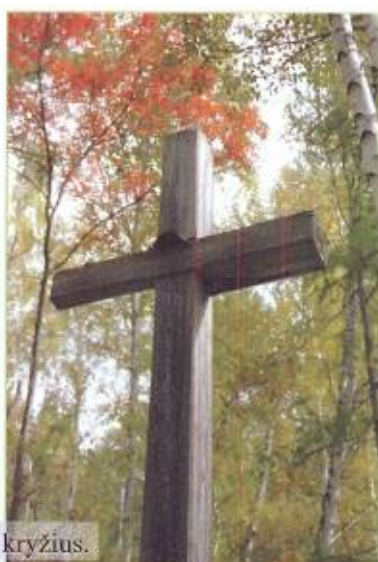
12. Iduba, stovi per 5 m. aukščio medinis kryžius.

13. Iduba, nulūžusi kryžiaus dalis.

14. Kauburėlio nematyti, stovi per 8 m. aukščio medinis kryžius.

16. Įduba, nuvirtęs apie 7 m. aukščio medinis kryžius, jau apipuvęs.

15. Įduba, stovi per 8 m. aukščio medinis kryžius.

17. Kauburėlis.

18. Įduba, stovi masyvus, per 3 m. aukščio, medinis kryžius.

ŠERAGULAS

Kaimas Irkutsko srities, Tulūno rajone, apie 25 km. į pietryčius nuo Tulūno, prie Transsibiro geležinkelio. Iki 1945 m. čia gyveno tremtinių: vokiečių, lenkų. 1949 m. buvo atvežta nuo Panevėžio, Baisogalos apie 20 ūkininkų šeimų. Lietuviai dirbo žemės ūkio darbus, prižiūrėjo gyvulius. Tvartų nebuvo, ir šalčiausią žiemą, esant 40-50 laipsnių šalčiui, karvės, arkliai buvo laikomi lauke. 1958 -1959 metais dauguma lietuvių grįžo į Lietuvą. Mirė 4 lietuviai, palaidoti Šeragulo kapinėse. 1990 metais dviejų palaikai parvežti į Lietuvą.

Šeragulo kapinėse šiuo metu lietuviškų kapų jau neradome, senųjų kapų vietoje atsirado nauji.

GADALĖJUS

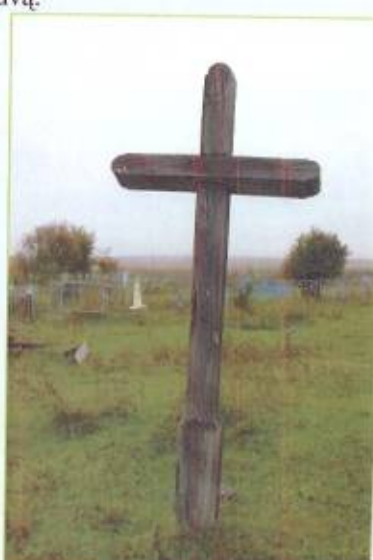

Kaimas Irkutsko srities, Tulūno rajone, apie 25 km. į pietryčius nuo Tulūno. 1949 m. į Gadalėjų atitremta 67 lietuvių šeimos. Lietuviai buvo iš dabartinių Panevėžio, Kupiškio, Anykščių r., daugiausiai ūkininkų šeimos. Kaimas tęsėsi palei upę apie 5 kilometrus. Lietuviai gyveno atskiruose namuose po 1-2 šeimas arba pas vietinius gyventojus. Vasarą jie dirbo kolūkyje, žiemą kirtो mišką. 1957 metais pradėjo grįžti į Lietuvą. Gadalėjuje lietuvių jau nėra, išvažiavo paskutinė lietuvių moteris. Anksčiau čia gyventojai užsiėmė žemės ūkio darbais.

1989 metais iš Gadalėjaus kapinių 5 tremtinių palaikai parvežti į Lietuvą.

Dabar Gadalėjaus senosiose kapinėse radome 4 katalikiškus kryžius ir 6 antkapius be žemių, (panašu, kad kapai iškasti). Aukščiausias medinis kryžius - apie 3 m., kiti - apie 2,5 m. aukščio. Gadalėjaus kapinių tvora išlūžusi, ganosi karvės.

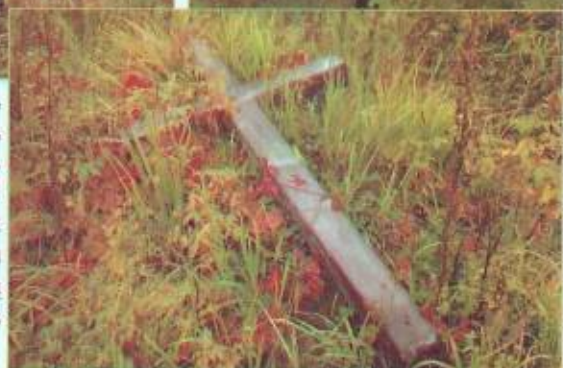
UGLOIKA

Ugloikos kaimo jau seniai nebėra. Jo vietoje dabar plyti ganyklos ir šienaujamos pievos.

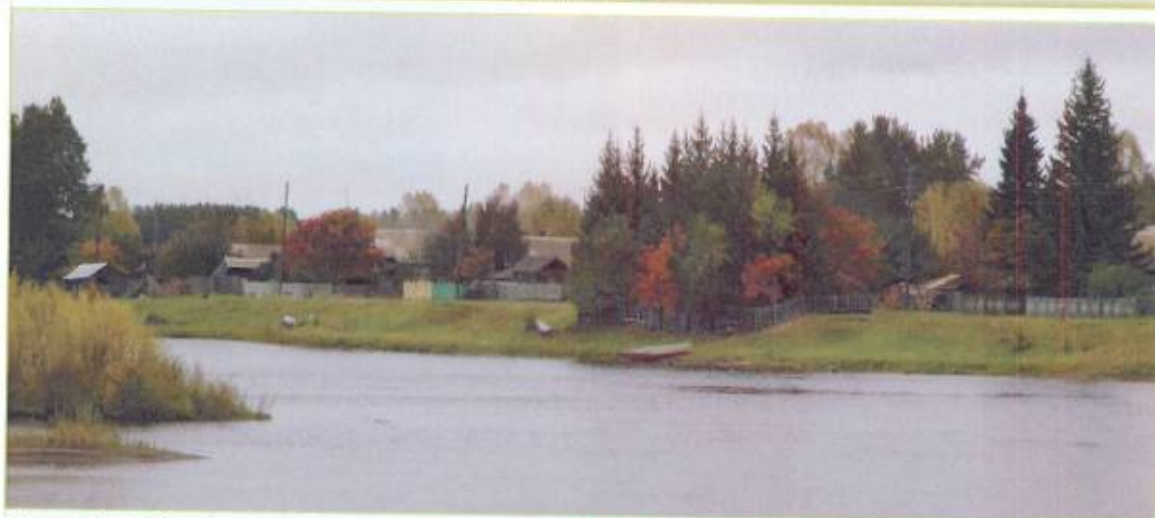

Kapinėse radome trijų aukštų kryžių likučius, maždaug 6-7 m. aukščio. Viena kryžiaus dalis stovi, kitos dvi guli nuvirtusios. Visos dalys be kryžmių. Šalia yra apdegęs katalikiškas kryžius, maždaug 3 m. aukščio. Kam jis priklauso, neaišku, nes aplink yra daug gulinčių kryželių ir marmurinių plytelių su ukrainietiškom pavardėm. Prie didžiųjų kryžių apaugę žolėmis ir jaunais berželiais kelios eilės kauburėlių. Kapinėse ir aplinkui yra buvęs gaisras.

UIGATAS

Gyvenvietė Irkutsko srities, Tulūno rajone, apie 45 km. į pietus nuo Tulūno. 1949 m. į Uigatą iš dabartinių Panevėžio, Pasvalio, Biržų, Ukmergės rajonų atitremta 51 šeima (188 žm.).

Uigatas buvo nedidelė barakų gyvenvietė, apsupta miškų ir pelkių. Tremtiniai kirtė mišką (kirtavietės buvo už 15-25 km. nuo Uigato), vežė rąstus prie upių, plukdė sielius. Į Lietuvą pradėjo grįžti 1956 metais.

Dabar Uigatas - baigiantis nykti kaimas. Pro jį teka Kirėj upė. Kaimas yra iš kelių dalių, dvi dalys kitame Kirėj upės krante.

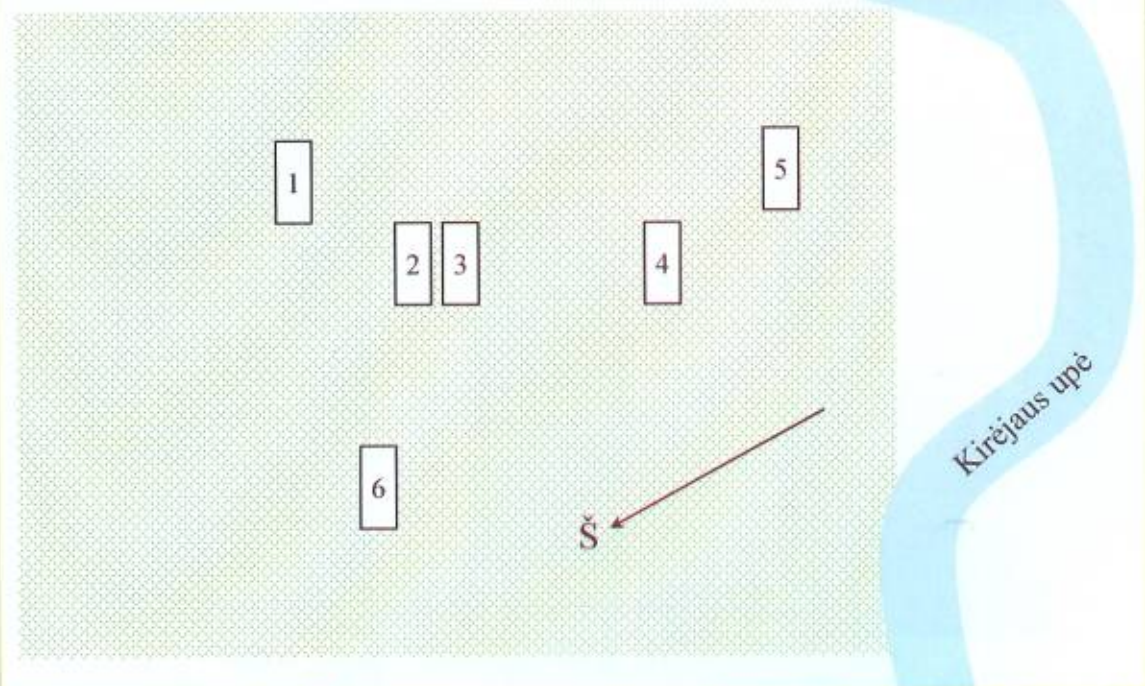

Kapinės - kairiajame upės krante ant kalvelės.
Radome kelis katalikiškus kryžius.

1989 – 1990 metais kai kurių palaidotų
lietuvių palaikai parvežti į Lietuvą.

Uigato kaimo kapinės

1. Kauburėlio nematyti,
stovi betoninis paminklas,
ant betoninio postamento,
viršuje, katalikiškas kryžius,
kurio dalis jau nutrupėjusi.
Ant paminklo užrašas.

2,3. Abu nežymūs kauburėliai.

4. Nežymus kauburėlis, nuvirtęs medinis kryžius, be kryžmės.

5. Įduba, stovi per 4 m. aukščio medinis kryžius.

6. Kauburėlio nematyti, stovi sudegusio kryžiaus dalis.

ZDRAVAZIORNAJA

Zdravaziornaja kaimo jau seniai nebėra.

Kapinėse radome dviejų aukštų kryžių likučius. Vieno kryžiaus dalis apdegusi, apipuvusi guli ant žemės, o kitas kryžius, be kryžmės, dar stovi. Lietuviški kapai buvo maždaug dabartinių kapinių viduryje.

CHUDOJELANSKOJE

Gyvenvietė Irkutsko srities, Nižneudinsko rajone, apie 45 km. į pietryčius nuo Nižneudinsko, prie Transsibiro geležinkelio. II pasaulinio karo pradžioje apie 8 km. į šiaurės vakarus nuo Chudojelanskoje buvo įkurtas „Sibgeolnerud“ tresto pagalbinis kiaulininkystės ūkis.

1950 m. rugpjūčio mėn. į jį iš kelių Ust Ordynskio buriatų autonominės apygardos Bajandajaus rajono kolūkių atvežtos 6 lietuvių tremtinių šeimos (iš Lietuvos ištremtos 1949 m. kovo mėn. 25 d.). Gyvenvietėje buvo apie 10 namų, nedideli dirbamos žemės plotai, išsimėtę tarp miškų. Ūkis buvo labai nuostolingas, žmonės gyveno skurdžiai. Lietuviai į tėvynę grįžo 1958-1960 m.

Dabar Chudojelanskoje gyvenvietė didelė. Kapinės yra dviejose vietose. Vienos - gyvenvietės viduryje ant kalvos, kitos - netoli buvusio miško pramonės ūkio, miškelyje. Visose kapinėse yra nedidelių medinių katalikiškų kryžių, bet panašu, kad jie ne lietuvių.

KATARBĖJUS

Apie 60 km. į pietvakarius nuo Tulūno esantis kaimas. 1949 m. atitremta keliasdešimt lietuvių šeimų. Katarbėjus buvo ilgas gatvinis kaimas, priklausęs dviems kolūkiams. Lietuviai dirbo žemės ūkio darbus, gyvulių fermose, stipresnieji kirtė mišką. 1950 m. kai kurie buvo iškeldinti iš Katarbėjaus: vieni išvežti į Iškėjų, kiti - į Bodaibo aukso kasyklas.

Dabar Katarbėjaus kaimas labai didelis ir purvinas. Šiame kaime gyvena vienintelė likusi lietuvė Prigoževa Albina, (Švedaitė), Rapolo, gimusi 1942 metais. 1949 metais atvežė iš Jurbarko rajono, Vertimų kaimo. Albina ir jos mama Švedienė Marija, gimusią 1911 metais, atvežė į Irkuto sr., Nižneudinsko r., Porogo kaimą.

Tėvas buvo partizanas, 1946 metais pasodintas į lagerį Karagandoje, jis ten ir mirė. Albinos mama ištekėjo už lietuvių Jono Petrausko, kuris gyveno Porogo kaime.

Vėliau gimė dar trys dukros: Ona, Marytė ir Stasė. Albina į Porogą atvažiavo 1971 metais, kai baigė Irkuto sr. Institutą. Katarbėjuje žmonės dirbo žemės ūkio darbus, daugiausiai triūsė fermose. Albinos mama jau 6 metai kaip mirusi, palaidota Katarbėjaus kapinėse. Seserys gyvena Lietuvoje. Ona Lotienė gyvena Šilutėje, Marytė Škirpienė - Mažeikiuose, o Stasė yra mirusi, palaidota Kutulike.

Katarbėjaus kapinėse yra keli katalikiški kryželiai, bet jie ukrainiečių. Lietuviškų kryžių taip ir neradome.

ZIMA

Miestas nuo 1917 m. prie Okos upės ir Transsibiro geležinkelio, Lenos – Angaros plynaukštėje, rajono ir miško pramonės ūkio centras. Gyvenvietė Zima įkurta 1898 m., pradėjus tiesti geležinkelį. 1948 m. į Zimos geležinkelio stotį atvežti du ešelonai tremtinių iš Lietuvos: pirmasis iš dabartinio Tauragės r., antrasis - iš Šilalės, Šilutės, Kelmės, Radviliškio, Kauno r. Pirmojo ešelono tremtiniai buvo išgabenti į Centralnyj Chazaną, antrojo kai kurie palikti Zimoje, kiti išvežti į Zulumajų, apie 55 km. į p. v. nuo Zimos. Be tremtinių, buvo ir iš įkalinimo vietų paleistų politinių kalinių bei kriminalinių nusikaltėlių. Prie Zimos buvo koncentracijos stovyklų. Dauguma vietinių gyventojų ir tremtinių dirbo Zimos medžio apdirbimo kombinate. Kiti kirtu miškus Zimos apylinkėse, gabeno rąstus prie upių, juos plukdė, tiesė kelius rąstams iš miško išvežti. Tremtiniai gyveno šaltuose barakuose labai ankštai, trūko maisto. Zimoje buvo pianistė Gražina Ročytė (vėliau Landzbergienė), poetė Ramutė Skučaitė, Dalia Teišerskytė (vėliau verslininkė, visuomenės veikėja). Į Lietuvą lietuviai grįžo 1956-1962 m.

Dabar miestas smarkiai išaugęs, jame tebegyvena lietuvių.

Apleistose kapinėse yra daug lietuvių kapų (vien 1948 -1954 m. Zimoje mirė apie 110 žmonių). 1985-1991 m. kai kurių palaikai parvežti į Lietuvą. Zima – rusų poeto Jevgenijaus Jevtušenkos gimtinė.

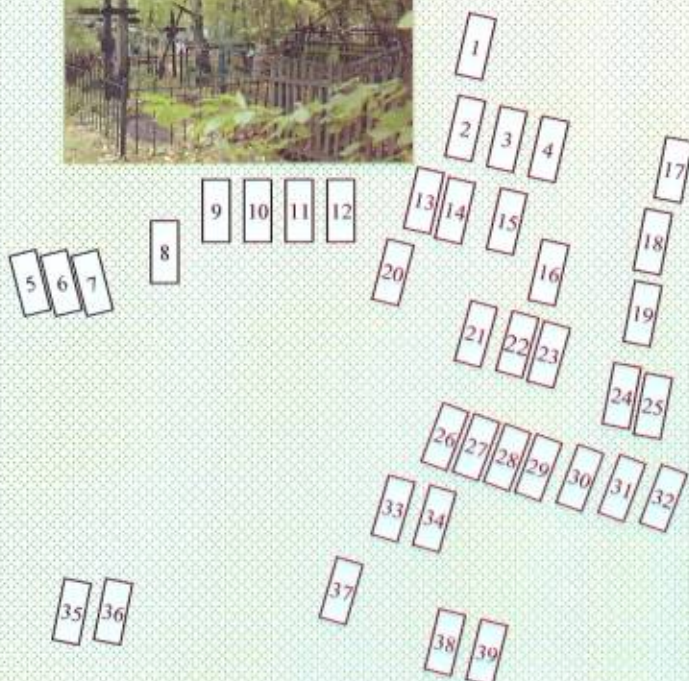
Aplankėme Gorodskoje Zimos kapines.

Zimos (Gorodskoje) miesto kapinės

Geležinkelis

40 41

1. Metalinis kryžius su saulute, gražus betoninis monolitinis antkapis, aptverta metaline tvorele. (vienintelis kapas, pasuktas į priešingą pusę).

2. Metalinis kryžius su saulute, betoninis monolitinis antkapis su užrašu. Aptverta metaline tvorele.

3. Metalinis kryžius su saulute, ant kryžiaus lentelė su užrašu, betoninis monolitinis antkapis su inicialais A.B.

4. Metalinis kryžius su saulute, ant kryžiaus lentelė su užrašu. Kapas aptvertas metaline tvorele.

5,6. Stovi du metaliniai kryžiai su saulutėmis, du betoniniai monolitiniai antkapiai, ant vieno užrašas. Ant kito kryžiaus - lentelė.

7. Įduba, metalinis kryžius su saulute, ant kryžiaus lentelė su neįskaitomu užrašu. Tvorelė metalinė, išgrūvusi iš strypų.

8. Betoninis monolitinis kryžius su užrašu. Betoninis monolitinis antkapis, medinės tvorelės likučiai.

9. Įduba, stovi metalinis kryžius su ornamentais.

10. Betoninis monolitinis antkapis su užrašu, metalinis kryžius su ornamentais. Aptverta metaline tvorele.

11. Betoninis monolitinis antkapis su užrašu. Metalinis kryžius su ornamentais ir lentelė, užrašas neįskaitomas. Aptverta metaline tvorele.

12. Betoninis monolitinis antkapis, metalinis kryžius su saulute, ant jo lentelė su užrašu. Medinės tvorėlės vieno šono nėra.

13,14. Du betoniniai monolitiniai antkapiai, metalinis kryžius su lentele, aptverta metaline tvorele, kurios vienas šonas dažytas mėlyna spalva.

15. Išmigęs betoninis antkapis, sutrūkęs paminklas ir antkapis.

16. Betoninis monolitinis antkapis, stovi metalinis kryžius, metalinė tvorelė, šalia atremtas betoninis sutrūkęs kryžius, matosi tik postamento dalis. (o prie to kryžiaus buvusioje kapavietėje dabar palaidoti kiti palaikai).

20. Nežymus kauburėlis, stovi metalinis kryžius su lentele. Kapas aptvertas metaline tvorele.

21,22,23. Kauburėlis aptvertas metaline tvorele, ant kauburėlio nuvirtęs medinis kryžius.

22,23. Kauburėliai aptverti metaline tvorele.

24,25. Betoniniai monolitiniai antkapiai, pradžioje irti, aptverti metaline tvorele. Prie pirmojo kapelio stovi metalinis kryžius su lentele, užrašas neįskaitomas.

Šalia tvorelės stovi kitas metalinis kryžius su lentele.

26,27. Abu kapeliai buvę aptverti bendra metaline tvorele, kuri dabar jau išlūžusi. Vienas kapas su betoniniu monolitiniu antkapiu, stovi metalinis kryžius su ornamentais ir lentelė su užrašu. Antras kapas, betoninis monolitinis antkapis, metalinis kryžius su lentele. (Manome, kad palaikai išvežti).

28. Betoninis monolitinis antkapis, stovi metalinis kryžius su ornamentais, metalinės tvorėlės likusi tik dalis.

29. Betoninis monolitinis antkapis, aukštas metalinis kryžius su saulute.

30. Betoninis monolitinis antkapis, labai įdubęs, aptverta metaline tvorele, stovi metalinis kryžius su ornamentais.

31. Nežymus kauburėlis, aptvertas metaline tvorele, stovi aukštas metalinis kryžius su ornamentais. Į kapą metamos šukšlės.

32. Betoninis monolitinis antkapis, stovi metalinis kryžius su saulute.

33. Įduba, aptverta metaline tvorele, stovi metalinis kryžius su ornamentais.

34. Betoninis monolitinis antkapis, aptvertas metaline tvorele, stovi metalinis kryžius su baltai dažytu ornamentu ir balta lentele.

35. Įduba, aptverta metaline tvorele.

36. Įdubės betoninis monolitinis antkapis, aptverta metaline tvorele, metalinis kryžius su ornamentais.

37. Betoninis monolitinis antkapis, aptverta metaline tvorele. Stovi metalinis kryžius su ornamentais, nuo kryžiaus lentelė nukritusi.

38. Betoninis monolitinis antkapis, aptverta metaline tvorele. Stovi metalinis kryžius su ornamentais ir lentele. Ant antkapio užrašas. Kadangi antkapis įdubęs, manoma, kad palaikai išvežti.

39. Betoninis monolitinis antkapis, aptverta metaline tvorele. Stovi metalinis kryžius su ornamentais ir dviem metalinėmis lentelėmis su užrašu.

40. Įduba, stovi metalinis kryžius su ornamentais ir lentele su užrašu. Kapas aptvertas metaline tvorele. 41. Įduba, stovi metalinis kryžius su lentele. Kapas apivertas metaline tvorele.

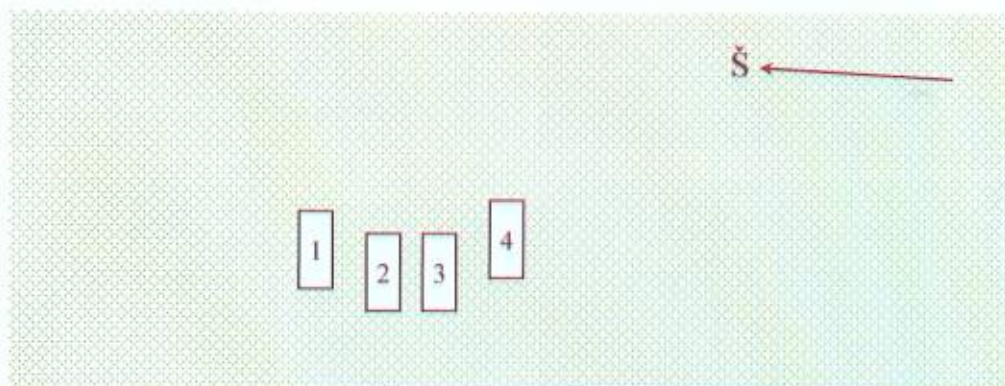

Gorodskoje Zimos kapinės labai apaugusios dideliais medžiais ir krūmais. Lietuviškų kapų vietoje ir tarp eilių atsiradę daug naujų kapų. Jie labai apleisti, matosi daug betoninių sveikų ir sudaužytų antkapių, išlaužytų tvorelių. Panašu, kad palaikai išvežti, arba tiesiog mūsų kapų vietoje laidojami kiti.

Zimos (Uchtujskoje) miesto kapinės

Plentas

1. Betoninis monolitinis antkapis, stovi metalinis kryžius su ornamentais ir lentele. Kapas atvertas masyvia metaline tvorele.

2. Betoninis monolitinis antkapis, jau pradėjęs irti, stovi metalinis kryžius su ornamentais ir lentele. Kapas aptvertas metaline tvorele.

3. Betoninis monolitinis antkapis, stovi metalinis kryžius su ornamentais ir lentele. Kapas aptvertas metaline tvorele, (tvorelė paslinkusi).

4. Betoninis monolitinis antkapis, stovi metalinis kryžius su lentele, užrašas sunkiai įskaitomas. Kapas aptvertas metaline tvorele.

CENTRALNYJ CHAZANAS

Apie 20 km. į pietus nuo Žimos miesto esanti gyvenvietė. 1948 m. į Žimos geležinkelio stotį iš Lietuvos atvežti 2 ešelonai tremtinių. Pirmojo (suformuoto Tauragėje) tremtiniai buvo siauruoju geležinkelio atgabenti į Centralnyj Chazaną. Dauguma jų apgyvendinta vadinamoje zonoje – mediniuose, buvusios karo belaisvių lenkų koncentracijos stovyklos, barakuose su 3 aukštų gultais, aptvertuose aukšta lentine tvora su sargybos bokšteliais kampuose.

Šiapus tvoros buvo keletas medinių namų, kuriuose gyveno vietinių rusų šeimos, komendantas, miško pramonės ūkio direktorius, buvo septynmetė mokykla, parduotuvė, ūkio kontora (iš pradžių joje gyveno dalis atitremtų lietuvių). Dauguma Centralnyj Chazano gyventojų buvo lietuviai. Jie daugiausiai dirbo miškuose, kirtė medžius, gabeno rąstus prie upės, pavasarį plukdė, rinko saks, ruošė malkas.

Žiemai jie persikėlė į namelius, gyveno po 10-15 žmonių kambaryje. Buvo susibūrusi lietuvių muzikantų kapela. Į Lietuvą dauguma grįžo 1957 m. Dabar Centralnyj Chazanas gerokai sunykęs, miškai aplink jį iškirsti.

Centralnyj Chazane dabar gyvena penki lietuviai.

Valiutė Vanda, Jono, gimusi 1927 metais Tauragės apskrityje, Kaltinėnų valsčiuje, Karužiškės kaime. 1946 metais buvo areštuota. Kazachstane lageryje išbuvo apie dešimt metų. 1948 m. visą jų šeimą ištremė į Centralnyj Chazaną: tėvą, mamą, tris seseris ir brolį. Iš viso jų šeimoje buvo septyni vaikai. Vanda į Centralnyj Chazaną atvažiavo 1963 metais.

Čia ji dirbo dailininke ir iki šiol piešia paveikslus. Tėvams tremties metais buvo sunku, daug dirbo, mažai uždirbo, labai vargo.

Vandos tėvai ir sesuo palaidoti Centralnyj Chazano kapinėse. Vienas brolis, Selestinas, gyvena Kaune. Adresu: Prancūzų g. 103-1, Kaunas. Kitas brolis gyvena Baltarusijoje. Seserys mirusios. (Su p. Vanda labai sunku susikalbėti, kadangi ji labai blogai girdi).

Vytiutneva Ona, Antano (Čepkevičiutė), gimusi 1932 m. Radviliškio r., Šeduvoje.

Jos mamą ir brolių atvežė į Krasnojarsko sritį. Onos ir kito jos brolio nebuvo namuose ir jų neišvežė. 1959 metais Ona su pirmuoju savo vyru Čepu pati atvažiavo iš Klaipėdos. Tėvas buvo miręs Lietuvoje. Ona 35 metus dirbo sanitarė ligoninėje.

Kučinskas Juozas, Prano, gimęs 1929 metais Tauragės rajone, Žygaičių valsčiaus, Butvyčių kaime.

1948 metais išvežti buvo jo tėvai ir sesuo Stefanija. Juozas buvo Mardovijos ir Magadano lageriuose. 1954 metais atvažiavo į Centralnyj Chazaną.

Tėvas dirbo kūrikų, mama niekur nedirbo. 1958 metais tėvai ir sesuo grįžo į Lietuvą. Sesuo Stefanija ir tėvai yra mirę ir palaidoti Lietuvoje. Juozas negrįžo į Lietuvą, kadangi jo Lietuvoje nepiregistravo. Šiuo metu Juozas sunkiai vaikšto, gyvena labai skurdžiai.

Miklavytė Zofija, Vinco, gimusi 1934 metais Tauragės r., Kvėdarnos valsč., Skerdinų k. Mama buvo paslėpta, ją išvežė vėliau, 1950 m., į Krasnojarsko sritį. Brolis buvo partizanas, jis nusišovė. Sesuo buvo išteklėjusi, gyveno Lietuvoje, jos neišvežė. Zofiją atvežė į Krasnojarsko sr., Nazarovo r., Skorobogatovo k. 1953 metais atvažiavo į Centralnyj Chazaną. Zofijos tėvas buvo ištremtas tiesiai į Centralnyj Chazaną. Dirbo vertėju, brigadininku. 1959 m. grįžo į Lietuvą. Zofija - dešimt metų pardavėja, vėliau inkasatore banke.

Zofijos vyras, Dausinas Ipolitas, Antano, gimęs 1928 m. Tauragės r., Kvėdarnos valsč., Skerdinų k., 1948 m. ištremtas į Centralnyj Chazaną. Ipolitas dirbo mašinistu. (Vyro neradome namuose).

Centralnyj Chazano. kapinės

Š

1 2 3

4 5 6

9 10 11 12

13 14 15 16 17 18

19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48

49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73

74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99

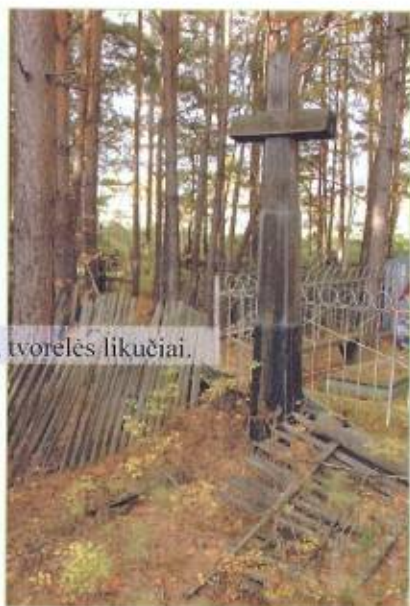
100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110

1. Kauburėlio nematyti, stovi apie 3 m. aukščio medinis kryžius, tvorelės likučiai.

2. Kauburėlis su mediniu antkapiu, stovi apie 4 m. aukščio medinis kryžius, tvoros likučiai.

3. Nežymus kauburėlis, stovi apie 3 m. aukščio medinis kryžius, tvoros likučiai.

4,5. Kapas aptvertas medine tvorele, du kauburėliai, stovi apie 3 m. aukščio medinis kryžius su metaline lentele ir užrašu.

9. Nežymus kauburėlis, medinis antkapis įdubęs. Stovi apie 3 m. aukščio medinis kryžius, tvorelės dalis nuvirtusi.

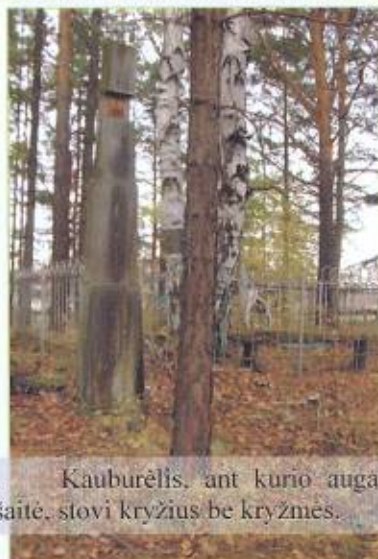
10,11,12. Trys kauburėliai, stovi medinis kryžius su lentelė, tvorelė nuvirtusi.

13. Kauburėlis, medinio antkapio likučiai.

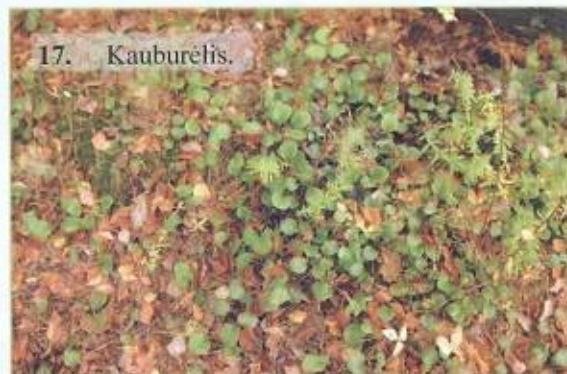
15. Kauburėlis.

14. Kauburėlis, ant kurio auga pušaitė, stovi kryžius be kryžmės.

16. Kauburėlis su mediniu antkapiu.

17. Kauburėlis.

18. Kauburėlis su mediniu antkapiu, tarp (17,18) kauburėlių nuvirtęs medinis kryžius be kryžmės.

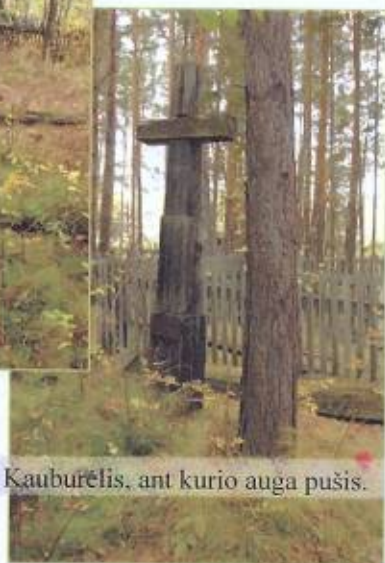

19,20. Abiejų kauburėlių supuvę antkapiai, tarp jų nuvirtęs medinis kryžius su metaline lentele.

21. Nežymus kauburėlis, auga berželis.

23. Kauburėlis, ant kurio auga pušis.

22. Kauburėlis su mediniu antkapiu, stovi medinis kryžius.

24. Kaburėlis su mediniu antkapiu, stovi metalinis kryžius su ornamentais, metaline lentele ir užrašu.

25. Įduba: sugriuvęs betoninis paminklas su užrašu.

26,27. Kauburėliai.

28. Kauburėlis su mediniu antkapiu, kryžius be kryžmės nuvirtęs ant tvorelės, kapas aptvertas medine tvorele.

29,30. Abu mediniai antkapiai apipuvę, tarp jų nuvirtęs apipuvęs medinis kryžius be kryžmės.

31. Įduba, stovi virš 3 m. aukščio medinis kryžius.

31,32,33

32. Kauburėlis, stovi per 3 m. aukščio medinis kryžius.

33. Kauburėlis su mediniu antkapiu, stovi metalinis kryžius su ornamentais ir metaline lentele.

34. Kauburėlis su mediniu antkapiu, tvorėlės dalis.

35. Nežymus kauburėlis, stovi per 3,5 m. aukščio medinis kryžius su lentele.

36. Įduba, stovi per 3.5 m. aukščio medinis kryžius su lentele ir užrašu.

37. Kauburėlis su mediniu antkapiu.

38. Didelė ąduba, stovi juodai dažytas per 3,5 m. aukščio medinis kryžius su lentele ir užrašu.

39. Kauburėlis su sukrypušiu mediniu antkapiu.

40. Ant kauburėlio su mediniu antkapiu, guli didžiulis apie 7 m. aukščio medinis kryžius.

41. Kauburėlis su supuvusiu mediniu antkapiu.

42. Kauburėlis, ant kurio nuviręs apie 4 m. aukščio kryžius be kryžmės.

43. ąduba, stovi per 3,5 m. aukščio medinis kryžius su lentele ir užrašu.

44. Įduba, stovi per 4 m. aukščio medinis kryžius su lentele ir užrašu.

45,46 Didelė įduba, stovi per 3,5 m. aukščio medinis kryžius ir betoninis paminklas su metaliniu ornamentuotu kryžiumi.

47. Įdubės kauburėlis.

48. Įduba, stovi apie 4 m. aukščio medinis palinkęs kryžius.

49. Įduba, stovi pasviręs kryžius be kryžmės.

50. Įduba, stovi per 4 m. aukščio medinis kryžius su lentele ir užrašu, kapas aptvertas metaline tvorele.

51. Metalinis antkapis, metalinis kryžius su ornamentais ir lentele. Kapas aptvertas metaline tvorele.

52. Kauburėlis su mediniu antkapiu, stovi medinis kryžius be kryžmės, yra užrašas.

53. Kauburėlis, su mediniu antkapiu, stovi per 3 m. aukščio medinis kryžius.

54,55. Du kaubureliai ir medinio kryžiaus likučiai.

56. Iduba, kryžius be kryžmės su užrašu.

57. Iduba, stovi apie 3,5 m. aukščio medinis kryžius su užrašu.

58,59. Idubos, stovi vienas kryžius be kryžmės, abu su lentelėmis ir skylėmis.

60. Nežymus kauburėlis, apgriuvusi medinė tvorelė.

61,62. Nežymūs kauburėliai aptverti medine tvorele, stovi mediniai kryžiai, vienas labai masyvus.

63. Kauburelis.

64. Kauburelis su mediniu antkapiu, auga pušaitė.

65,66,67. Kaubureliai.

68. Kauburelis su mediniu antkapiu.

69,70. Kaubureliai.

71,72. Abu kaubureliai neseniai supilti vienas su mediniu antkapiu, metaline tvorele.

73. Naujai supilti kapai, antkapis iš šaligatvio plytelių. Stovi metalinis kryžius su lentele ir užrašu.

74. Ant kapo matosi tvorėlės likučiai, guli apipuvęs medinis kryžius be kryžmės.

75. Mažas medinis antkapis, matosi tvorėlės dalis. Ant kapo auga pušis.

76. Nežymus kauburėlis, guli supuvęs medinis kryžius ir tvorėlės likučiai.

J. O. S.
1890-1954
PARVEŠTAS ĮNETU
V. 1990. B. 1.

77. Įduba, tvorėlės likučiai, stovi masyvus, per 3 m. aukščio, medinis kryžius su lentele ir užrašu.

1913-1914
1887-1914

78. Metalinis antkapis, aptvertas metaline tvorele, stovi juodai dažytas per 4 m. aukščio medinis kryžius su lentele ir užrašu.

79,80. Abu kauburėliai aptverti medine tvorele, vieno antkapis - apiręs betoninis. Antrojo - medinis antkapis. Stovi betoninis paminklas su ornamentuotu metaliniu kryžiumi, šalia jo medinis kryželis.

81,82. Du kauburėliai, ant vieno guli nedidelis medinis kryželis.

83,84. Abu kauburėliai aptverti žaliai dažyta tvorele, prie vieno kauburėlio stovi betoninis paminklas su užrašu. Antras kauburėlis su mediniu antkapiu ir mediniu kryžiumi be kryžmės.

85. Kauburėlis, šalia likęs kryžius be kryžmės.

88. Įduba, stovi kryžius be kryžmės, likusi tvorelės dalis.

86,87. Abu kauburėliai aptverti medine tvorele, dabar vieno šono jau nėra. Įduba, stovi medinis kryžius su lentele ir užrašu. Prie antro kauburėlio stovi medinis kryžius su lentele.

89. Kauburėlis su dirbūnėmis gėlemis.

90. Medinis antkapis jau sutrūkęs, palinkęs kryžius be kryžmės, su lentele ir užrašu.

91. Iduba, kryžius be kryžmės.

92. Kauburėlis, stovi kryžius be viršūnės, su metaline lentele, auga du beržai ir kedras.

93,94,95. Nežymūs kauburėliai, aptverti bendra medine tvorele. Prie pirmojo stovi juodai dažytas kryžius su lentele.

Prie antrojo stovi betoninis paminklas su ornamentuotu metaliniu kryžiumi. Prie trečiojo stovi medinis kryžius be kryžmės su lentele.

96,97. Abiejų kauburėlių mediniai antkapiai, aptverti bendra tvorele, kurios vienas šonas nuvirtęs. Prie pirmojo kauburėlio stovi medinis juodai dažytas kryžius. (užrašas ukrainietiškas)

98. Medinis antkapis, tvorelė išgriuvusi, stovi kryžius be kryžmės su lentele ir užrašu.

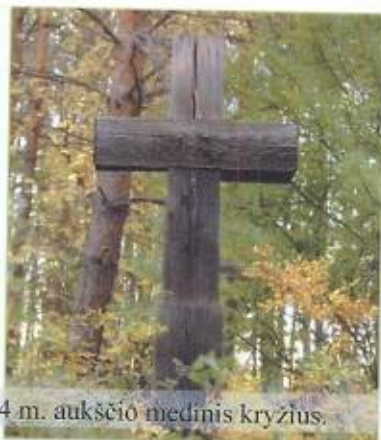

99. Nežymus kauburėlis, nuvirtęs apipuvęs masyvus kryžius, medinė tvorelė išvirtusi.

100,101. Abu kauburėliai su mediniais antkapiais aptverti bendra metaline tvorele. Stovi metalinis kryžius, puoštas saulute.

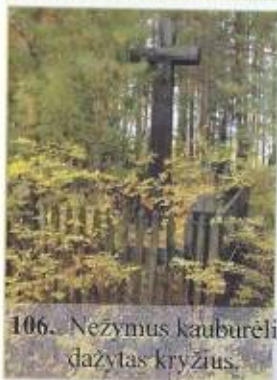

102. Kauburėlis aptvertas medine tvorele, stovi juodai dažytas apie 4 m. aukščio medinis kryžius.

103,104,105. Visi trys kapai aptverti bendra metaline tvorele. Prie pirmojo - įduba, stovi medinis per 4,5 m. aukščio kryžius su balta lentele ir užrašu. Kiti du - nauji kapai, antkapiai metaliniai, metaliniai kryžiai, puošti ornamentais, su lentelėmis ir užrašais.

106. Nežymus kauburėlis apaugęs žolėmis, ir krūmais. Aptverta medine tvorele, stovi medinis juodai dažytas kryžius.

107,108,109,110. Visi keturi kauburėliai aptverti metaline baltai dažyta tvorele.

Du antkapiai mediniai, žaliai dažyti. Stovi betoninis paminklas su užrašu. Trečias kauburėlis - metalinis antkapis, žaliai dažytas, ir pravoslaviškas metalinis žaliai dažytas paminklas. Ketvirtas - medinis antkapis, žaliai dažytas, stovi metalinis žaliai dažytas paminklas su katalikišku kryželiu, užrašas.

1989-1990 m. daug palaikų parvežta į Lietuvą.

ZULUMAJUS

Miško kirtėjų gyvenvietė esanti apie 55 km. į pietvakarius nuo Zimos miesto, Sajanų kalnų priekalniuose, prie Zimos upės, priklausė Zimos miško pramonės ūkiui. 1948 m. į Zulumajų atitremta apie 350 šeimų iš dabartinių Kelmės, Tauragės, Raseinių, Šilalės, Šilutės, Radviliškio, Kupiškio, Rokiškio rajonų. Tai buvo daugiausia ūkininkų šeimos, tarp tremtinių – dailininkas Jonas Varnas.

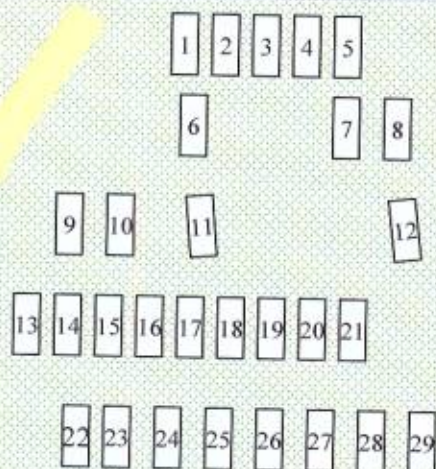
Apie 200 senelių netrukus buvo išvežti į prieglaudą. Pakeliui, Uluso kaime, apie 15 km. į pietryčius nuo Zulumajaus, jie buvo sušaudyti. Tremtiniai kirto mišką už 10-15 km. nuo Zulumajaus, rąstus gabeno prie upių, pavasarį plukdė į Zimą, rinko sakus, dirbo mechaninėse dirbtuvėse. Iš pradžių tremtiniai gyveno po 4–5 šeimas kambaryje, baigiantis tremčiai, kiekviena šeima turėjo po atskirą kambarį, laikė gyvulius, sodino daržus.

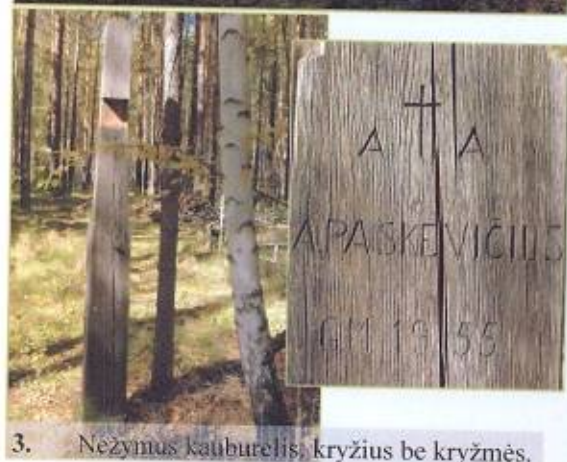
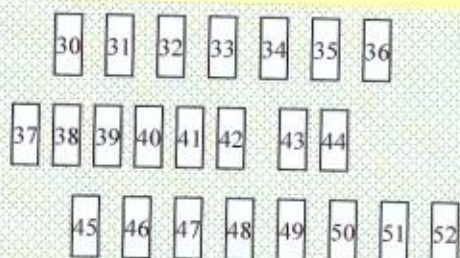
Daug jų mirė pirmąją tremties žiemą nuo bado ir šiltinės. 1956 m. pradėjo grįžti į Lietuvą. Dabar miškai aplink Zulumajų iškirsti, barakai nugriauti. Lietuviai negyvena. Šalia gyvenvietės, ant kalvos, yra kapinės, jose palaidota daug lietuvių.

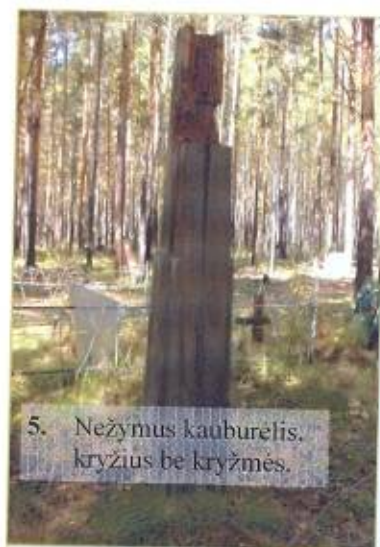
Zulumajaus gyvenvietės kapinės

Keliukas

5. Nežymus kauburėlis, kryžius be kryžmės.

8. Nežymus kauburėlis, stovi medinis masyvus kryžius be kryžmės.

6. Mažas kauburėlis, nupjauto kryžiaus apačia.

7. Idubės kauburėlis.

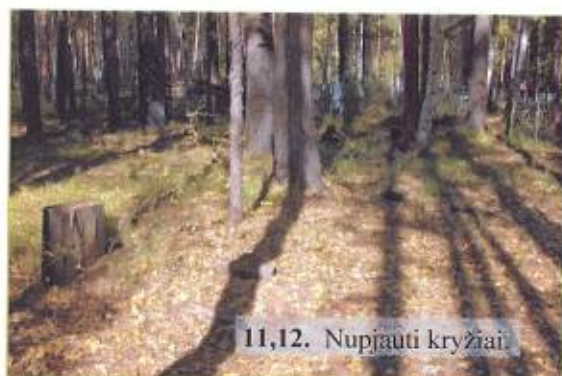
9. Nežymus kauburėlis, guli nupjautas masyvus kryžius.

10. Nežymus kauburėlis, stovi masyvus, juodai dažytas dekoratyviškai išpjaustytas medinis kryžius. Kapas aptvertas metaline tvorele.

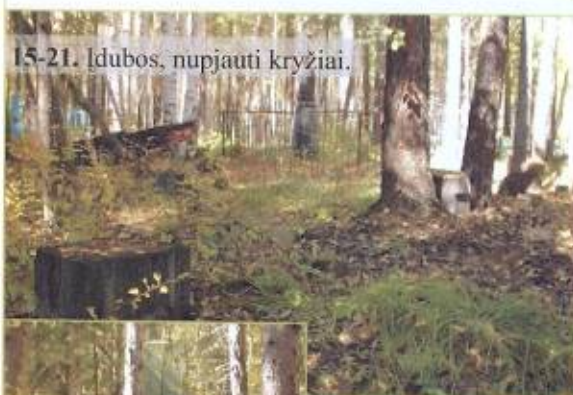
11,12. Nupjauti kryžiai.

13. Medinis antkapis, guli medinis kryžius.

14. Stovi medinis kryžius be kryžmės, betoninis antkapis.
13 ir 14 kapai aptverti metaline tvorele.

15-21. Idubos, nupjauti kryžiai.

22. Nupjautas kryžius.

23. Stovi labai masyvus medinis kryžius, mažas kauburėlis, aptverta medine tvorele. Kryžius ir tvorelė nudažyti žalia spalva.

24. Įduba, mažas metalinis stilizuotas kryželis ant betoninio akmeninio postamento (bendras).

25. Įduba, nuvirtęs aptrešęs medinis kryžius be kryžmės.

26-29. Nupjauti kryžiai.

30. Vienas kryžius guli, iškasta duobe laidojimui.

31. Masyvus kryžius be kryžmės su lentele, nežymus kauburėlis.

32.

32. Kapas apaugęs žole, aptverta medine tvorele, stovi pasviręs medinis kryžius.

33-36. Įdubos, buvę masyvūs kryžiai nupjauti.

37. Kapas aptvertas medine tvorele, įdubimas, stovi pasviręs medinis kryžius.

38. Nežymus kauburėlis, kryžius nupjautas.

39. Įduba.

40,41,42. Kauburėliai.

43. Iduba, ant jos guli labai supuvęs kryžius.

44. Iduba, stovi pasviręs per 2 m. aukščio medinis kryžius.

45. Iduba, stovi masyvus pasviręs medinis kryžius.

46. Kauburėlio nesimato, stovi masyvus medinis kryžius.

47. Iduba, stovi pasviręs medinis kryžius.

48. Nežymus kauburėlis, stovi pasviręs masyvus kryžius.

50. Kauburėlio nematyti, guli nupuvęs kryžius.

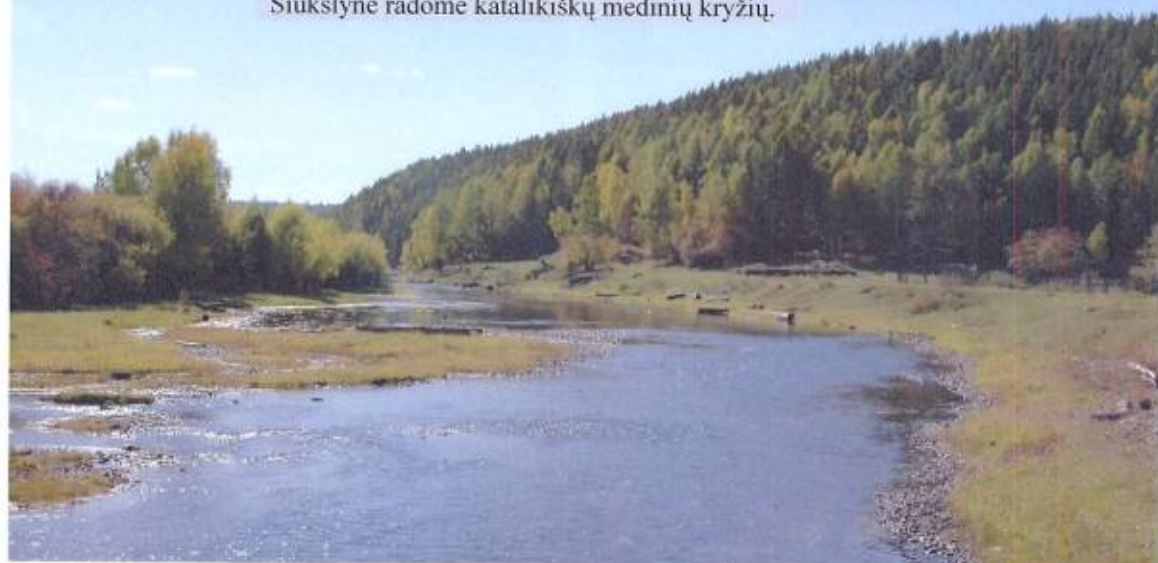

49. Įdubimas, stovi masyvus medinis kryžius be kryžmės.

51. Kauburėlio nematyti, stovi pasviręs kryžius be kryžmės.

Šiukšlyne radome katalikiškų medinių kryžių.

SOLIANAJA

1949 metais iš Taišeto į Talajos, Solianajos ir Serebrovo kaimus buvo atvežta antroji lietuvių grupė. Vežė sunkvežimiais pusantros paros, todėl visus suvežė tik per dešimt parų. Apgyvendino Talajos „Lespromchozo“ keturiuose barakuose (vėliau toje vietoje buvo fermos). Nei pinigų, nei maisto. Dirbantiems miške išduodavo 600 - 700g. duonos, o seniams ir vaikams iki 16 metų - po 200 g., nes jie dirbo „selchoze“ – „lengvą darbą“.

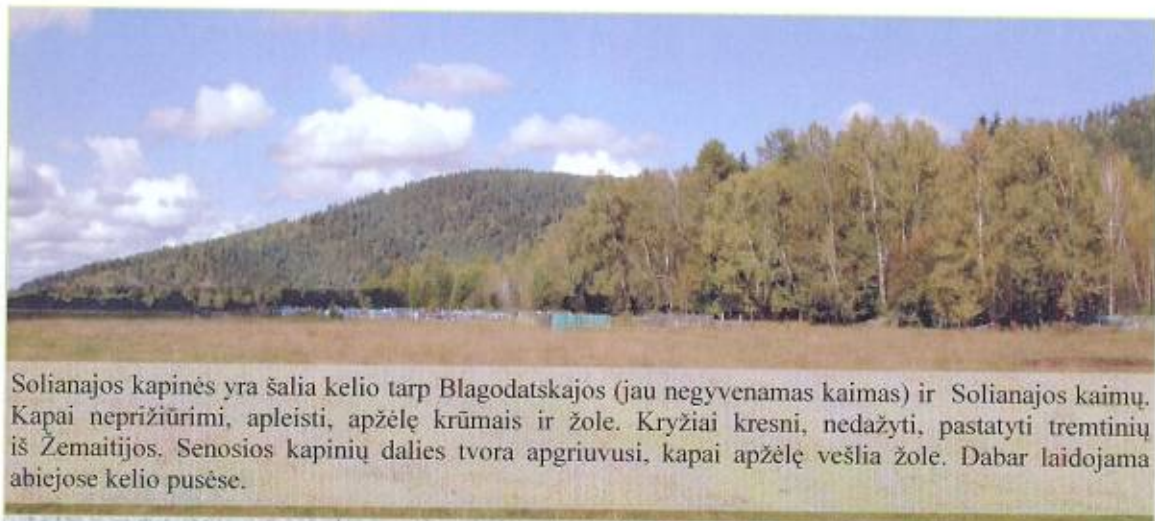
Nuo Ukrainos kolektyvizacijos laikų čia gyveno ukrainiečiai, buvo anksčiau atvežtų ir lenkų. Ryte visus varydavo į darbus. Pėsčiomis reikėdavo eiti apie 13 km. Per dieną plukdydavo sielius upe, o vakare, po sunkaus darbo, vėl pėsčiomis grįždavo į barakus. Visi tremtiniai buvo suskirstyti į brigadas. Vyrai ir moterys dirbo kartu. Vėliau apgyvendino darbo vietoje visai savaitei. Į barakus tremtiniai sugrįždavo tik šeštadieniais.

Labai trūko maisto, o ta pati gaunama duona buvo neskani. Tremtinių rusai nemėgo, dažnai vadindavo juos fašistais. Parduotuvėje įsigyti produktų lietuviai galėdavo tik po to, kai pardavėjos aptarnaudavo visus rusus.

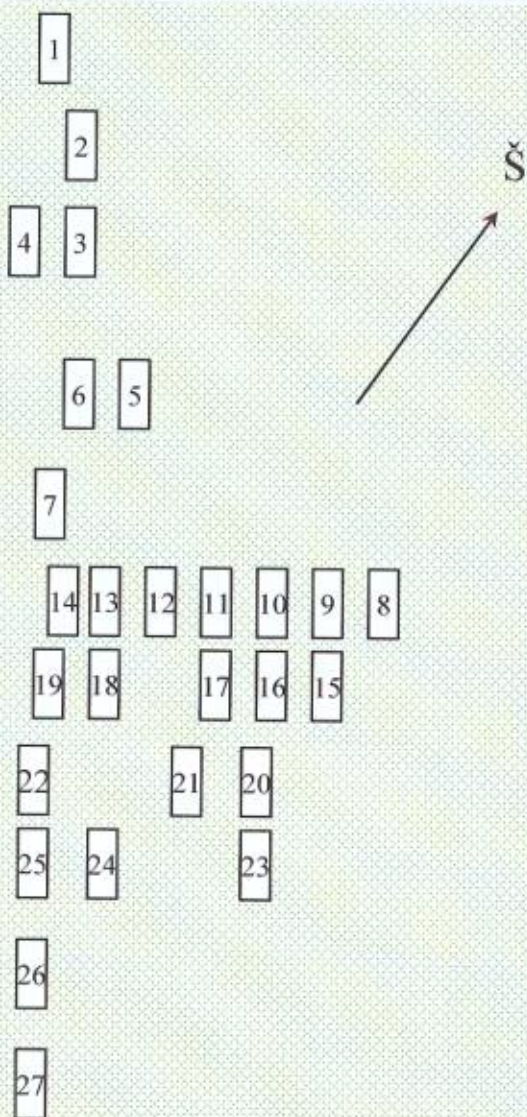

Solianajos kapinės yra šalia kelio tarp Błagodatskajos (jau negyvenamas kaimas) ir Solianajos kaimų. Kapai neprižiūrimi, apleisti, apžėlę krūmais ir žole. Kryžiai kresni, nedažyti, pastatyti tremtinių iš Žemaitijos. Senosios kapinių dalies tvora apgriuvusi, kapai apžėlę vešlia žole. Dabar laidojama abiejose kelio pusėse.

Solianajos kaimo kapinės

Kelias

1. Metalinė tvorėlė. Betoninis kryžius, betoninis antkapis.

2. Medinė aplūžusi tvorėlė. Medinis apie 3m. aukščio kryžius su užrašu.

3. Medinė tvorėlė. Kauburėlis apaugęs žole ir eglaitėmis.

4. Medinės tvorėlės likusi tik viena pusė. Buvęs medinis kryžius nupuvęs ir nulūžęs. Kauburėlis apaugęs žole.

5. Tvorėlė nuvirtusi, nuvirtęs ir kryžius. Yra metalinė lentelė su užrašu.

6. Apgriuvusi tvorelė ir medinio kryžiaus likučiai.

7. Sukrypusi tvorelė. Likusi apatinė kryžiaus dalis.

8. Sukrypusi tvorelė. Stovi medinis kryžius be kryžmės, ant kurio yra užrašas.

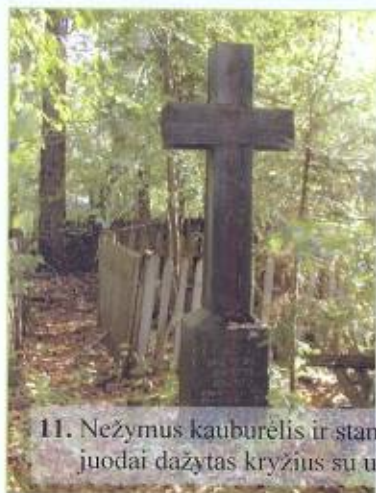
9. Kauburėlio nematyti stovi stambus, juodai dažytas kryžius su užrašu. Kryžmė jau apipuvusi.

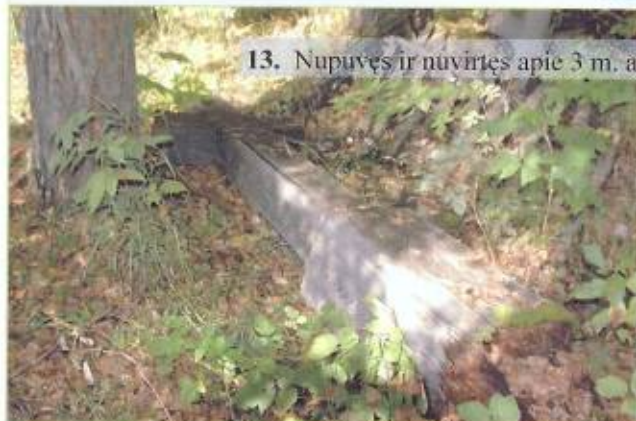
10. Medinė tvorelė ir į ją atremtas nedidelis kryželis.

11. Nežymus kauburėlis ir stambus, juodai dažytas kryžius su užrašu.

12. Nuvirtusios medinės tvorelės likučiai ir stovį pasviręs medinis kryžius.

13. Nupuvęs ir nūviręs apie 3 m. aukščio medinis kryžius.

14. Nuvirtusi tvorelė ir guli apipuvęs kryžius.

15. Kauburelis, tvorelės likučiai.
Stovi pasviręs medinis kryžius.

16. Apipuvusi tvorelė ir stovi apipuvęs medinis kryžius.

17. Tvorelė, kampe mažas medinis kryželis.

18. Tvorelė, stovi stambus medinis kryžius be kryžmės.

19. Kauburėlis, aptvertas tvorele, kuri jau aplūžusi.

20. Yra sukrypusi tvorelė, stovi kryžius be kryžmės su užrašu.

21. Tvorelė, stovi kryžius be kryžmės. Ant kryžiaus yra užrašas.

22. Tvorelė, likusi tik apatinė kryžiaus dalis su užrašu.

23. Tvorelė, likusi tik apatinė kryžiaus dalis su užrašu.

24. Tvorelė, stovi juodai dažytas kryžius be kryžmės. Yra užrašas.

25. Tvorelė, guli supuvusio kryžiaus likučiai ir stovi atremtas į tvorelę mažas kryželis.

26. Tvorelės vienas šonas nuvirtęs ir supuvęs. Ant kauburelio guli kryžius.

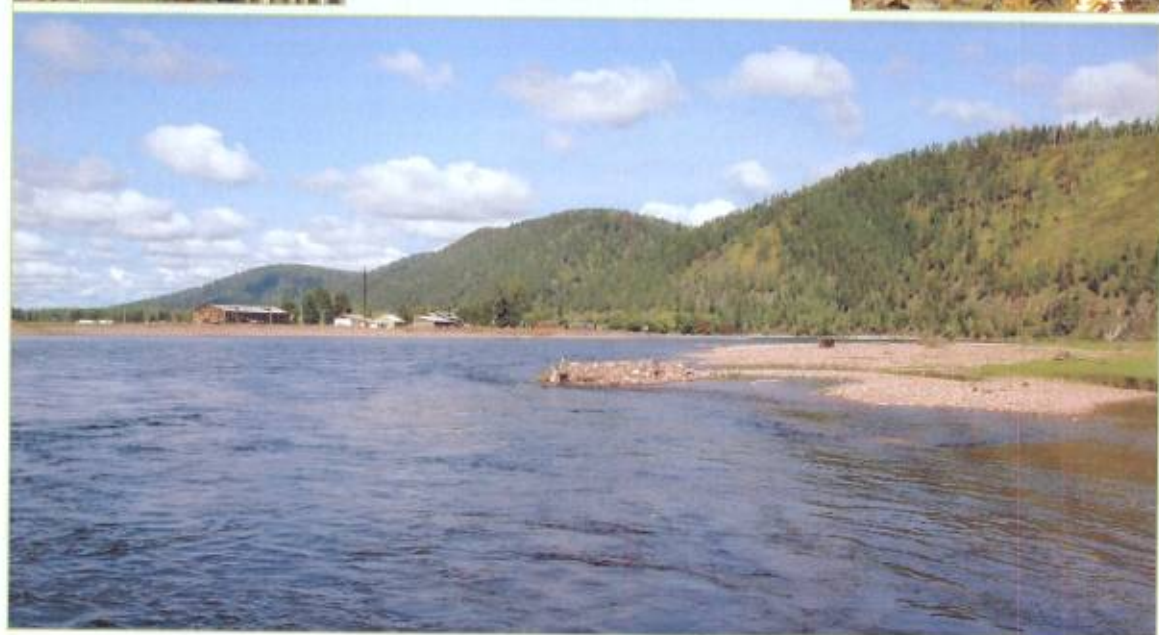

27. Įduba o tvorelė apgriuvusi, stovi kryžius be kryžmės su užrašu.

28. Tvorelės šonai apgriuvę. Stovi kryžius be kryžmės su užrašu.

Išvados

Daugiausia lietuvių buvo ištremta į taigos glūdumas, kur ir klostėsi tragiškiausi jų gyvenimo įvykiai. Ten jie gyveno pirmuosius tremties mėnesius ir metus, kartais palapinėse, dažnai žeminėse, arklidėse, geriausiu atveju - utėlėtuose barakuose. Atplėsti nuo įprastų gyvenimo sąlygų, komendantų ujamų, sunkaus darbo, žiemos speigų ir vasaros karščių alinami, dažnai ir netikėtai palūždavo. Pirmaisiais mėnesiais masiškai mirdavo vyresnio amžiaus ir ligoti žmonės, įvairios ligos pakirsdavo kūdikius ir mažamečius vaikus. Sunkią valandą šalia nebuvo tėvynėje palikusių kaimynų ir kitų brangių žmonių. Šalia retai tebuvo dvasiškis, kuris tartų paguodos žodžius. Mirusiojo artimieji buvo vieni su savo sielvartu.

Bet tremtyje buvo išlaikytos tėvų tradicijos. Sunkios sąlygos suvienijo lietuvius ir sutvirtino senas tradicijas, nes pirmoji tremtinių karta dar jautė svaiginantį tėviškės kvapą. Tai liudija kapinėse pastatyti kryžiai.

Žemaitiški mediniai tremties kryžiai yra su kukliais ornamentais, bet tvirti kaip patys žemaičiai, užgrūdinti praeities kovose su kryžiuočiais. Aukštaičių kryžiai - aukšti ir liekni, kaip tankmės pušys. Dzūkaiški - įvairesni, maži arba dideli, dažnai padrožinėti, papuošti gėlių lapais ir žiedais. Tremties vietose lietuviškų kryžių yra daug. Liko kapinės, kokių Lietuvoje nebuvo ir nebus, bet tai labai maža dalis to, kas buvo. Nemažai kapinių išnaikinta statant kelius, miestus ir gamyklas. Kitas išnaikino piktavališkos rankos ir visagalis laikas.

Tremties pradžioje lietuviai vylėsi greitai grįžti tėvynėn, todėl mirusiųjų atminčiai dažnas statė kuklius kryžius. Tai, be abejo, sąlygojo ypač sunkios to laikotarpio gyvenimo sąlygos. Jeigu į vieną vietovę buvo atitremta daug lietuvių, laikui bėgant, ant aukštumėlių atsirado lietuviškos kapinės. Aukštumėlės buvo plikos, be medelių. Dabar jos apaugusios jaunuolynu, jų neatpažįsta tremtiniai. O tada į kapines, per gegužines pamaldas ar sekmadeniais, jie rinkdavosi. Kapinės buvo tarsi maža Tėvynės dalelytė, tautiškumo puoselėjimo ir išlikimo tvirtovė.

Taigos glūdumoje šalia buvusių gyvenviečių beveik visada statė medinius kryžius, nes čia pat augo tvirtas maumedis. Dabar ten likusios kapinės sunkiai randamos, nelankomos ir neprižiūrimos. Jų pėdsakus kartais užtinka uogautojai ir grybautojai. Mažesnieji kryžiai jau nuvirtę. Didesnieji - kerpėti ir samanoti - dar stovi arba atsirėmę į šalia augančius medžius. Jie nuostabiai susilieję su taigos jaunuolynu. Juos sunku pastebėti. Kapų kauburėliai apžėlę žole ir sunkiai įžiūrimi. Jei buvo kasami palaikai, kauburėliai neišliko. Dažnas sunaikino ir nuvirtusią kapo tvorėlę. Po kapinės ganosi gyvuliai, jas trypia ir naikina. Šalia didesnių gyvenviečių lietuviai laidojo bendrose kapinėse. Išvykus iš tremties, lietuvių kapai sunyko, ant jų vietiniai gyventojai laidoja savuosius.

Jeigu lietuviai gyveno didesnėse gyvenvietėse ir dirbo pramonės įmonėse arba kasyklose, mirusiųjų pagerbimui statė metalinius arba betoninius kryžius ir antkapius. Daugelio būklė apgailėtina, kapinės dažniausiai nelankomos ir neprižiūrimos. Tačiau jos ilgaamžės, šaukte šaukiasi mūsų rūpesčio ir globos.

Taigi Sibiro kapinės - neįprastas, gilus, daugialypis simbolis, kurtas svetimoje aplinkoje. Kapinės liko tolimoje žemėje, dauguma - taigos glūdumoje, tarsi paslėptos, niekieno nelankomos, apleistos, naikintos, nykstančios arba išnykusios. Jų gausa liudija ne vieno asmens ar šeimos, bet visos mūsų tautos netektį.

Mažos kryžių salelės tarsi tėvynės dalelės išdygo didžiuliuose Sibiro plotuose. Jos išnyks visam laikui. Išnyks tai, ką svetimoje žemėje sukūrė mūsų tautos elitai. Vargė ir skausme, aplaistė prakaitu, ašaromis ir krauju. Išnyks nepaneigiami įrodymai apie mūsų tautos genocidą.

Taigos glūdumoje buvusios tremtinių gyvenvietės taip pat išnykusios. Tai vietos, kur turtingi Lietuvos ūkininkai ir inteligentai pirmą kartą pamatė žemines, kur gyveno barakų blakynuose, naujai išdygusiose kapinėse laidojo savo artimuosius. Belikusios laukymės, kur skurdžią žolę pjauna tolimesnių gyvenviečių šienpjoviai. Jų jau nebėra dabartiniuose žemėlapiuose, apie jas greit užmirš vietiniai gyventojai.

Likę gyvi Sibire gyvenantys lietuviai jau palieję ir susenę. Daugelis jų buvo grįžę tėvynėn, bet lietuviškieji sovietiniai pareigūnai išvijo, bijodami netekti prisigrobto turto. Jie grįžo tremtin ir sukūrė mišrias šeimas. Vieni iš jų pamilo Sibirą, yra darbštūs ir sukūrė ateities vizijas, kiti pakilo beorėje erdvėje, ir neturėdami gyvenimo atramos, liko viskam abejingi. Dažnas iš jų aukštoje kapinių žolėje neranda anksčiau mirusių savo tėvų ir artimųjų kapų, nors kapinės yra šalia jų. Dabar stato metalinius nupjauto kūgio formos paminklėlius su mažu katalikišku (ar provoslavišku) kryželiu viršuje. Tik atkaklieji ir ištvermingieji liko ištikimi savo tėvų tradicijomis ir ieško būdų sugrįžti tėvynėn. Bet žmogaus gyvenimo tąsa yra jo darbai. Tai ne vien jų sukurti memorialiniai paminklai ir pastatai. Tai tenkštis jų gyvenimo būdas, jų poveikis vietiniams gyventojams. Verta įsidėmėti, kad buvo ištremti patys gabiausi ir darbščiausi, t.y. tie, kurie palieka ryškius pėdsakus pakitusioje aplinkoje. Tai, kas ten palikę, yra tiesioginiai tremties paliudijimai, be kurių nesuvoksime jos esmės. Galų gale tai lietuviškų tradicijų nykimas, nutautėjimo procesas ir jo sparta.

Šias mintis patvirtina ir 2005 metų ekspedija Irkutsko srityje. Čia dar daug likusių lietuvių ir ne tik dideliuose miestuose, bet ir nuošaliuose kaimuose. Čia dar daug maumedinių stovinčių kryžių, išbarstytų po Sajaną priekalnių taigą. Irkutsko srityje nepalyginamai daugiau tremties pėdsakų negu Tomsko, Tiumenės, Sverdlovsko, Permės srityse ar Komi respublikoje.

Į Irkutsko sritį reikia organizuoti dar keletą ekspedicijų, kad būtų surastos ir įamžintos kitos tremties vietos, kurios mažai žinomos ir nėra medžiagos apie jas.